

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA
MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

TOSHKENT MOLIYA INSTITUTI

“Baholash ishi va investitsiyalar” kafedrası

**D.Yu.XUJAMKULOV, D.X.AXMEDOVA,
Z.Dj.SAIDAXMEDOVA**

**“INVESTITSIYA LOYIHALARINI BOSHQARISH”
FANIDAN**

AMALIY MASHG'ULOTLAR OLIB BORISH UCHUN

USLUBIY QO'LLANMA

**Oliy ta'limning 5A230603 - Investitsiyalarni boshqarish (tarmoqlar va
sohalar: real sektor va bank sektori bo'yicha) magistratura
mutaxassisligi talabalari uchun**

TOSHKENT-2017

Xujamkulov D.Yu., Axmedova D.X., Saidaxmedova Z.Dj.
“Investitsiya loyhalarini boshqarish” fanidan amaliy mashg’ulotlar
olib borish uchun uslubiy qo’llanma. – T.: TMI, 2017. – 84 b.

Uslubiy qo’llanma “Investitsiya loyhalarini boshqarish” fanidan amaliy mashg’ulotlar olib borish uchun mo’ljallangan va fan mavzulari bo’yicha turli xususiyatlar va murakkabliklarga ega topshiriqlardan, jumladan, kalit so’zlar, mustaqil o’zlashtirish uchun savollar, testlar, masala va topshiriqlardan iborat.

Uslubiy qo’llanma magistrantlar, oliy o’quv yurti pedagoglari, ushbu fandan dars olib boruvchi professor-o’qituvchilar hamda fanni mustaqil o’rganuvchilar uchun mo’ljallangan.

Uslubiy qo’llanma Toshkent moliya instituti “Baholash ishi va investitsiyalar” kafedra (2017 yil 5 maydagi 33-sonli) majlisida muhokama qilingan va tasdiqlash uchun institut o’quv-uslubiy Kengashiga tavsiya etilgan.

Mazkur uslubiy qo’llanma Toshkent moliya institutining Uslubiy kengashida tasdiqlangan va nashr etish uchun tavsiya etilgan etilgan (2017 yil “__” _____gi __-sonli yig’ilishi qarori)

Taqrizchilar: Almardonov M.I. – Toshkent Davlat iqtisodiyot universitetining “Moliya va soliqlar” kafedrasi professori, i.f.d.

Raimjonova M.A. – TMI “Baholash ishi va investitsiyalar” kafedrasi dotsenti v.b., i.f.n.

MUNDARIJA

KIRISH.....	3
I. AMALIY MASHG'ULOTLARNING MAQSADI VA VAZIFALARI.....	4
II. AMALIY MASHG'ULOT MAVZULARI.....	6
III. AMALIY MASHG'ULOTLAR TARKIBI VA MAZMUNI.....	10
1. LOYIHANI BOSHQARISH ASOSLARI VA KONTSEPTSIYASI.	10
2. LOYIHA BO'YICHA INVESTITSIYA STRATEGIYASINI ISHLAB CHIQISH.....	17
3. INVESTITSIYA LOYIHASINI TAYYORLASHNI TASHKIL QILISH (INVESTITSIYA OLDI FAZASI).....	23
4. LOYIHANING BIZNES-REJASI VA UNI TARKIBIY TUZILISHI.....	28
5. INVESTITSIYA LOYIHALARI MARKETINGI.....	33
6. LOYIHANING KAPITAL BYUDJETINI ISHLAB CHIQISH VA MOLIYALASHTIRISH MANBALARINI SHAKLLANTIRISH....	40
7. LOYIHANING ISHLAB CHIQARISH REJASI.....	48
8. INVESTITSIYA LOYIHASINI BOSHQARISHNI REJALASHTIRISH VA TASHKIL ETISH.....	55
9. LOYIHA RISKLARINI BOSHQARISH.....	60
10. LOYIHANING SIFAT MENEJMENTI.....	68
11. LOYIHA KOMANDASINI BOSHQARISH.....	73
12. LOYIHANI YAKUNLASH.....	78
AMALIY MASHG'ULOTLARGA TAYYORGARLIK KO'RISH UCHUN TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.....	83

KIRISH

“Investitsiya loyihalarini boshqarish” fanini o’rganish talabalarda investitsiya loyihalarini amalga oshirish bo’yicha qarorlarni qabul qilish, ularni moliyalashtirish, monitoringini olib borish, shuningdek, samaradorligini ta’minlash bilan bog’liq mustahkam bilimlarni shakllantirish hamda amaliy ko’nikmalarni hosil qilish vazifalarini o’zida namoyon etadi.

Bugungi globallashuv sharoitida milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi, raqobatbardoshligi va halqaro integratsiyasini ta’minlashda investitsiya loyihalari alohida o’rin egalaydi. Ushbu jarayonda investitsiya loyihalari iqtisodiyotni qayta va zamonaviy qurollantirish orqali modernizatsiyalash, tarkibiy o’zgartirish va iqtisodiy-ijtimoiy islohotlarni jadal amalga oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli ularni, nafaqat, amalga oshirish, shuning bilan birga, samaradorligini ta’minlashga ham jiddiy e’tibor qaratish talab etiladi. Ushbu masalaning echimini aynan investitsiya loyihalarini boshqarish asosida ta’minlash mumkin. Shu sababdan ushbu fan bo’lajak magistrnlarning o’z kasbi bo’yicha etuk mutaxassis bo’lib etishishida alohida o’rin egallaydi.

“Investitsiya loyihalarini boshqarish” fanini o’rganishda talabalar loyihani boshqarish asoslari va kontseptsiyasi, loyiha bo’yicha investitsiya strategiyasini ishlab chiqish, investitsiya loyihasini tayyorlashni tashkil qilish (investitsiya oldi fazasi), loyihaning biznes-rejasi va uning tarkibiy tuzilishi, investitsiya loyihalari marketingi, loyihaning kapital byudjetini ishlab chiqish va moliyalashtirish manbalarini shakllantirish va shu kabi mavzular uzviylik va uzluksizlik nuqtai-nazaridan mantiqiy ketma-ketlikka asoslangan mavzularni o’rganishi va o’zlashtirishlari lozim. “Investitsiya loyihalarini boshqarish” fanini chuqur o’rganish tegishli sohalar muammolarini hal qilishda muhim rol o’ynaydi.

“Investitsiya loyihalarini boshqarish” ixtisoslik fani hisoblanadi. Dasturni amalga oshirish uchun talaba o’quv rejasida rejalashtirilgan “Investitsiya”, “Moliyaviy menejment”, “Menejment. Marketing”, “Pul, kredit va banklar”, “Moliya bozori”, “Davlat moliyasini boshqarish”, “Korporativ moliya strategiyasi”, “Investitsiya siyosati”, “Investitsiyalarni iqtisodiy baholash”, “Loyihaviy moliyalashtirish”, “Investitsiya loyihalari ekspertizasi”, “Moliyaviy risklarni boshqarish” fanlaridan bilim va ko’nikmalarga ega bo’lishlik talab etiladi.

Davlat ta’lim standarti talablariga muvofiq talaba o’quv dasturda

keltirilgan zaruriy bilim, ko'nikma va malaka asoslariga ega bo'lishlikni talab etiladi. Zero, bularga ega bo'lish talabalarning kelajakda amaliy faoliyatini malakali bank mutaxassisi, investitsiya loyihalarini boshqarishni, ularning samaradorligini ta'minlovchi iqtisodchi-mutaxassis sifatida samarali amalga oshirishida muhim rol o'ynaydi.

I. AMALIY MASHG'ULOTLARNING MAQSADI VA VAZIFALARI

“Investitsiya loyihalarini boshqarish” fanining asosiy maqsadi talabalarda moliyaviy qo'yilmalarning maqbul yo'nalishlarini tanlash, ular samaradorligini aniqlash va ta'minlashda muhim ahamiyat egallovchi investitsiya loyihalarini boshqarishni tashkil etishning asosiy yo'nalishlari, zamonaviy usullaridan foydalanish bo'yicha bilim, ko'nikma va malakani shakllantirishdan iborat.

Shunga ko'ra, “Investitsiya loyihalarini boshqarish” fani bo'yicha amaliy (seminar) mashg'ulotlarini olib borishning asosiy maqsadi talabalarda investitsiya loyihalarini ishlab chiqish, ularni moliyalashtirish manbalarini aniqlash, kapital byudjetini ishlab chiqish va baholash, investitsiya loyihalarini amalga oshirish bo'yicha qarorlar qabul qilish, investitsiya loyihalari samaradorligiga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash va ularni bartaraf etish choralarini ishlab chiqish, investitsiya loyihalari samaradorligini ta'minlash va ular monitoringini olib borish hamda loyihani samarali yakunlash bo'yicha zaruriy nazariy bilimlar, malaka va amaliy ko'nikmalarni hosil qiluvchi fundamental bilimlarni shakllantirishdan iborat.

“Investitsiya loyihalarini boshqarish” fani bo'yicha amaliy (seminar) mashg'ulotlari fan dasturi asosida olib boriluvchi ma'ruza darslari, nazorat ishlari, maslahat, mustaqil ta'lim, kurs ishi, ilmiy-tadqiqot ishi, malaka va ilmiy-pedagogik amaliyotlar, magistrlik dissertatsiya ishi kabi ta'lim jarayoni turlariga bevosita aloqadorlik kasb etadi.

“Investitsiya loyihalarini boshqarish” fani bo'yicha amaliy (seminar) mashg'ulotlari ushbu fandan amaliy (seminar) mashg'ulotlariga zarur bo'lgan o'quv-uslubiy majmua, ishlanmalarni tayyorlovchi, amaliy (seminar) mashg'ulotlarini olib boruvchi va uni nazorat qilib boruvchi pedagog rahbarligida o'tiladi.

Amaliy (seminar) mashg'ulotlari talabalarniing mustaqil fikrlashi,

ishlashi, ijod qilishi, izlanishi asosida o'z qarashlari, xulosalari, yo'nalishlariga ega bo'lishini ta'minlash, uni rivojlantirishga yo'naltirilgan ta'lim jarayonining bir shakli hisoblanadi va pirovardida, taabalarda tushunchalar, bilimlar, yangi ko'nikmalar hosil bo'lishida muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur mashg'ulotlar, shuningdek, talabalarda ma'ruza darsida olingan bilimlarni chuqurlashtirish, kengaytirish, mustahkamlashga ham xizmat qiladi. Amaliy (seminar) mashg'ulotlari dars jarayonida pedagog rahbarligida va topshirig'i bo'yicha talabalar tomonidan bir yoki bir qancha amaliy mashg'ulotlarni bajarishni nazarda tutadi.

Amaliy (seminar) mashg'ulotlarining maqsadi talabalarning bilish, mustaqil fikrlash, ishodiy faolligi qobiliyatlarini rivojlantirish; ma'ruza darslarida olingan umumiy shakldagi bilimlarini chuqurlashtirish, kengaytirish va mustahkamlash; ushbu hosil bo'lgan bilimlarni kasbiy faoliyatida qo'llay olish ko'nikmalarini shakllantirishga ta'sir ko'rsatishdan iborat.

“Investitsiya loyihalarini boshqarish” fani bo'yicha amaliy (seminar) mashg'ulotlarini bajarish talabalarda:

- fanning aniq mavzulari bo'yicha olingan amaliy bilimlarni umumlashtirish, tizimlashtirish, chuqurlashtirish va mustahkamlashga;
- olingan bilimlarni amaliyotda qo'llash qobiliyatlarini shakllantirish, intellektual va amaliy faoliyatlari uyg'unlikda amalga oshirishga;
- o'zini shakllantirishga intilishga qaratilgan xususiy sifatlarni rivojlantirish: o'zini anglash, o'zini nazorat qilish, o'zini baholash, o'zini rivojlantirish va o'zini boshqarishga;
- bo'lajak mutaxassislarda intellektual qobiliyatlarni rivojlantirishga;
- mustaqillik, mas'uliyatlilik, javobgarlik, ijodiy tashabbuskorlik kabi kasbiy ahamiyat kasb etuvchi sifatlarni shakllantirishga yo'naltirilgan.

Amaliy (seminar) mashg'ulotlari uchun asosiy vazifalar bo'lib quyidagilar hisoblanadi:

- “Investitsiya loyihalarini boshqarish” fanining nazariy holati va kontseptsiyasini, ushbu fanning ahamiyati, boshqa fanlar bilan bog'liqligini asoslashni tahlil qilish usullari va ularni amaliy qo'llashni talabalarga o'rgatish;
- talabalarda investitsiya loyihalarini boshqarish sohasidagi aniq amaliy vazifalar, topshiriqlarni bajarish jarayonida zamonaviy nazariy va ilmiy-texnikaviy usullardan foydalanish qobiliyati va ko'nikmalarini hosil qilish;
- talabalarda ijodiy kasbiy fikrlash, kasbiy va ijodiy motivatsiyani rivojlantirish;
- ta'lim jarayonida kasbiy bilimlardan foydalanish – tegishli fanga

oid terminologiyalarni egallash, muammo va vazifalar echimini topishda zaruriy tushuncha, bilim, aqliy qobiliyat, ijodiy yondashuvga ega bo'lishni shakllantirish;

- bilimlarni takrorlash va mustahkamlash;
- ilmiy fikrlash, nutq, auditoriya bilan muloqotni rivojlantirish;
- o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi tezkor qayta aloqani tashkil etish va shu kabilar.

Amaliy (seminar) mashg'ulotlari oldiga qo'yilgan maqsad va vazifalarga erishish uchun an'anaviy hamda zamonaviy pedagogik, axborot va ta'lim texnologiyalaridan samarali foydalanish talab etiladi.

II. AMALIY MASHG'ULOT MAVZULARI

1-mavzu. Loyihani boshqarish asoslari va kontsepsiyasi

Fanning predmeti, maqsadi va vazifalari. Investitsiya loyihasining tushunchasi, maqsadi va strukturasi. Loyihalarni tasniflash: katta va kichik, ichki va tashqi, texnik va notexnik, iqtisodiy va ijtimoiy xususiyatlari. Loyiha ishtirokchilari. "Loyihani boshqarish" tushunchasi. Loyihani boshqarish, investitsiyalarni boshqarish va funktsional menejmentning o'zaro bog'liqligi.

2-mavzu. Loyiha bo'yicha investitsiya strategiyasini ishlab chiqish

Investitsiya strategiyasi tushunchasi va uning ahamiyati. Loyiha bo'yicha investitsiya strategiyasini ishlab chiqish tamoyillari va bosqichlari. Investitsiya strategiyasini shakllantirish va loyiha strategiyasini ishlab chiqish. Loyiha bo'yicha investitsiyalash maqsadi va strategik yo'nalishlarini (resurslardan foydalanish) aniqlash. Loyihaning innovatsion faoliyat xususiyatlari va innovatsiya strategiyasini ishlab chiqishning ahamiyati.

3-mavzu. Investitsiya loyihasini tayyorlashni tashkil qilish (investitsiya oldi fazasi)

Investitsion tsikl, mazmuni va loyihani ishlab chiqish bosqichlari.

Loyiha tsikli bosqichlari. Loyiha kontseptsiyasini ishlab chiqish. Loyihaning investitsiya g'oyasini shakllantirish. Investitsiya loyihasi varinatlarini ishlab chiqish. Loyihaning hayotiylik tsikli: investitsiya oldi, investitsion, ekspluatatsiya fazasi. Loyihaning dastlabki rejasi. Investitsiya oldi tadqiqotlari. Loyiha hayotiyligini baholash. Loyihaning dastlabki texnik-iqtisodiy asosnomasi (DTIA) va texnik-iqtisodiy asosnomasi (TIA)ni ishlab chiqish tartibi, kelishuvi va tasdiqlanishi. Loyiha muhiti. Loyiha-qidiruv bosqichlari va qurilish bosqichi, Ishlab chiqarish faoliyatiga tayyorgarlik hamda iqtisodiy ko'rsatkichlar monitoringi. Loyihaviy tahlilning mohiyati va tarkibiy tuzilishi.

4-mavzu. Loyihaning biznes-rejasi va uning tarkibiy tuzilishi

Biznes-rejalashtirishning mohiyati va vazifalari. Biznes-rejaning funktsiyasi va tarkibiy tuzilishi. Biznes-rejaning umumiy ma'lumotlari va rezyumesi. Biznes-rejaning asosiy bo'limlari. Investitsion loyihalashtirishda biznes-rejaning xususiyatlari. Biznes-reja taqdimoti.

5-mavzu. Investitsiya loyihalari marketingi

Bozorni tadqiq qilishning zamonaviy kontseptsiyasi mohiyati. Marketing kontseptsiyasini shakllantirish. Marketingning strategik dasturi va xarajatlari dasturi. Marketing tadqiqotlari. Sotish dasturi. Loyihani amalga oshirish jarayonida marketingni boshqarish.

6-mavzu. Loyihaning kapital byudjetini ishlab chiqish va moliyalashtirish manbalarini shakllantirish

Kapital tarkibining nazariy asoslari. Kapital qiymatini baholash. Loyihaning kapital byudjetini ishlab chiqish va u bo'yicha qarorlar qabul qilish. Loyihani investitsiyalash imkoniyatlari va kapitalni muqobil ishlatish variantlari. Loyiha qiymatini boshqarishning asosiy tamoyillari. Loyiha qiymatini boshqarish, byudjetlashtirish. Loyiha qiymatini nazorat qilish usullari. Investitsiya loyihalarini moliyalashtirish manbalari, ularni jalb qilish.

7-mavzu. Loyihaning ishlab chiqarish rejasi

Loyihani amalga oshirishning asosiy bosqichlari. Qurilishning

smeta qiymati va investitsiya loyihasining umumiy xarajatlari tarkibi. Loyiha bo'yicha ishlab chiqarishni tashkil qilish va texnologiyalarni tanlash. Texnologiyalarning tejamkorligini baholash. Mahsulot va resurslarga bo'lgan talabni aniqlash. Xaridlar va savdolarni o'tkazish. Savdolar qatnashchilari, ularning funktsiyalari, jarayoni, shartnomalar va majburiyatlar. Xom ashyo va resurslar bahosini nazorat qilish. Xom ashyo va resurslar zaxirasini aniqlash va ularni xarid qilish mablag'lari bilan ta'minlash. Mahsulotlarning sotilishi uzluksizligini ta'minlash. Xaridorlar talabini qondirish. Mahsulotlar zaxirasini shakllantirish.

8-mavzu. Investitsiya loyihasini boshqarishni rejalashtirish va tashkil etish

Loyihani rejalashtirish, tashkil etish va nazorat qilish usullari va ularning mazmuni. Loyihani boshqarishni tashkil qilishning maqsadi. Rejalashtirish va boshqarishning tashkiliy bosqichlari. Loyihani nazorat qilish va tartibga solish. Loyihadagi o'zgarishlarni boshqarish. Loyiha bo'yicha ishlarning monitoringi.

9-mavzu. Loyiha risklarini boshqarish

Loyiha risklarini boshqarishning zarurligi. Loyiha risklarini boshqarishni tashkil etish. Risk turlari bo'yicha loyiha samaradorligiga ta'sirini baholash. Loyiha risklarining oldini olish chora-tadbirlari. Loyiha risklarini pasaytirish chora-tadbirlari. Loyiha risklarini qoplash chora-tadbirlari.

10-mavzu. Loyihaning sifat menejmenti

Sifat boshqarishning kompleks tizimi va xarajatlari. Sifatni boshqarishning zamonaviy kontseptsiyasi. Loyihaning sifat menejmentining mohiyati. Loyihaning sifat menejmentining dasturi. Me'yorlar va standartlar. Litsenzion faoliyatni amalga oshirish tartibi. Mahsulotlarni sertifikatlashtirish. Tugallangan qurilish ob'ektini ekspluatatsiyaga qabul qilish va uning sifatini baholash. Texnologiyalarga bo'lgan talab va uning sifatini tekshirish. Ishlab chiqarishga joriy etiladigan xom ashyo, materiallar va yarim tayyor mahsulotlar sifatini baholash va nazorat qilish.

11-mavzu. Loyiha komandasini boshqarish

Investitsiya loyihalarini boshqarishda inson omili. Loyihani boshqarishda rahbarlik, liderlik qobiliyati va tajribasi. Loyiha komandasini tuzish, shakllantirish va rivojlantirish. Komandani samarali faoliyatini tashkil qilish. Komanda personalini boshqarish. Motivatsiya. Kelishmovchiliklarni boshqarish.

12-mavzu. Loyihani yakunlash

Loyihani ishga tushirishga tayyorlash. Uskunalarni ishga tushirish, dastlabki sinovdan o'tkazish va uning ish sifatini nazorat qilish. Texnologiyalarni boshqarishga zaruriy kadrlarni ta'minlash, ularni tayyorlash va malakasini oshirish. Ishlab chiqarish jarayonini nazorat qilish. Daromadlar hisobiga investitsiyalar qoplanishi monitoringini olib borish. Loyiha samaradorligini baholash. Shartnomalarni yopish. Loyihadan chiqish.

III. AMALIY MASHG'ULOTLAR TARKIBI VA MAZMUNI

1-MAVZU. LOYIHANI BOSHQARISH ASOSLARI VA KONTSEPTSIYASI

1.1-topshiriq

Mavzu bo'yicha quyidagi kalit so'zlar mazmunini aytib bering:

1. Loyiha
2. Investitsiya loyihasi
3. Kontsepsiya
4. Loyiha tasnifi
5. Investitsiya loyihasining maqsadi
6. Investitsiya loyihasining tarkibi
7. Investitsiya
8. Loyiha turlari
9. Loyiha ishtirokchilari
10. Investor
11. Menejment
12. Loyihani boshqarish
13. Investitsiyalarni boshqarish
14. Funktsional menejment

1.2-topshiriq

Mustaqil o'zlashtirish va o'zini tekshirish uchun savollar:

1. "Investitsiya loyihalarini boshqarish" fanini o'qitishning maqsadi, ahamiyati va vazifalari nimalardan iborat?
2. "Investitsiya loyihalarini boshqarish" fanining qanday iqtisodiy fanlar bilan aloqa va o'zaro bog'liqligi.
3. "Investitsiya loyihalarini boshqarish" fanini o'qin va o'rganishning ishlab chiqarishdagi o'rni va ahamiyati nimada?
4. Investitsiya loyihasi nima?
5. Loyiha va investitsiya loyihasi tushunchalarining iqtisodiy mohiyati va o'zaro farqli jihatlari.
6. Investitsiya loyihaning zarurligi va uning iqtisodiyotni

rivojlantirishdagi ahamiyati.

7. Investitsiya loyihani tasnifi.

8. Investitsiya loyihasini boshqarishning zarurligi nimada?

9. Investitsiya loyihalarini boshqarishning mohiyati va o'ziga xos xususiyatlari.

10. Investitsiya loyihasining texnik, texnologik, iqtisodiy va ijtimoiy xususiyatlari nimada?

11. "Loyihani boshqarish" tushunchasi nima? Uning investitsiyalarni boshqarish bilan qanday funktsional bog'liqlik jihatlari mavjud?

12. Investitsiyalarni boshqarishning mazmun-mohiyati va ahamiyati.

13. Investitsiya loyihalarini amalga oshiruvchi ishtirokchilar kimlar va ularning tarkibi.

14. Investitsiya loyihalari ishtirokchilarining asosiy vazifalari.

15. Investitsiya loyihalarini boshqarishda loyiha ishtirokchilarining ahamiyati.

16. Moliyaviy menejment va loyiha menejmentining o'zaro bog'liqlik jihatlari.

17. Loyihalarni boshqarishni tashkil etish.

18. Loyihalarni boshqarishga zamonaviy yondashuvlar.

19. Loyihalarni boshqarishda axborotlar va ular manbalarining ahamiyati.

20. Investitsiya loyihalarini boshqarishning xorij tajribalari.

21. Yirik va kichik hajmli investitsiya talab loyihalarni boshqarishdagi farqlar.

22. Loyihalarni boshqarish kim tomonidan va nima sababdan amalga oshiriladi?

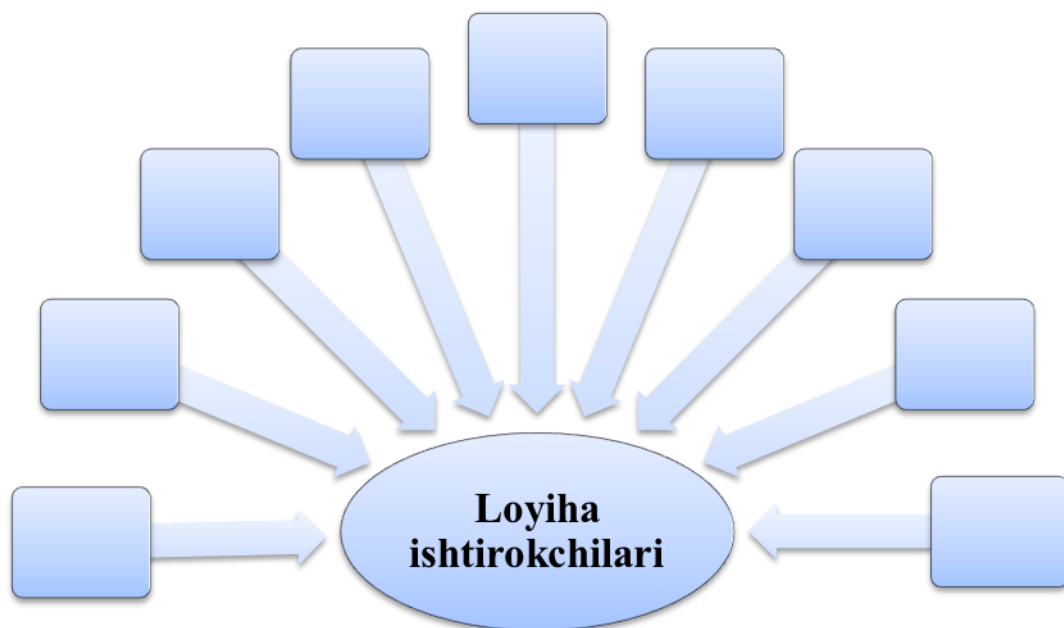
1.3-topshiriq

Loyiha turlarining nomi va mazmunini keltiring:

№	Loyiha nomi	Loyiha mazmuni
1		
2		
3		
...		
n		

1.4-topshiriq

Yirik hajmli investitsiya loyihalari ishtirokchilarini keltiring hamda ularning majburiyatlarini aytib bering:

1.5-topshiriq

Quyidagi jadval asosida investitsiya loyihasining turli belgilari bo'yicha tasnifini keltiring:

INVESTITsIYa LOYIHALARI TASNIFI												
Muddati bo'yicha		Qamrov i bo'yicha		Murak kabligi bo'yic ha		Faoliyat sohasi bo'yicha			Yo'nalis hi bo'yicha		Riskka aloqadorl igi bo'yicha	

1.6-topshiriq

Quyida keltirilgan ta'riflarga tegishli javob – iqtisodiy atamalarni toping:

№	Tushuncha/ta'rifi	Tegishli javobl ar
1	foyda olish maqsadida iqtisodiy va boshqa faoliyat ob'yektlariga yo'naltiriladigan moddiy va nomoddiy qiymatlar va ularga doir huquqlar.	
2	ishlab chiqarishda qatnashadigan, uzoq vaqt davomida haqiqiy shaklini o'zgartirmaydigan, bir necha ishlab chiqarish tsiklida qatnashadigan va o'z qiymatini yangidan yaratiladigan mahsulotga asta-sekin o'tkazadigan mol-mulk guruhi.	
3	asosiy fondlarni vujudga keltirish va takror ishlab chiqarishga, shu jumladan yangi qurilishga, modernizatsiyalashga, rekonstruktsiya qilishga, texnik jihatdan qayta jihozlashga, shuningdek moddiy ishlab chiqarishning boshqa shakllarini rivojlantirishga kiritiladigan investitsiyalar.	
4	foyda olish maqsadiga yo'naltirilgan iqtisodiy faoliyat.	
5	yangi yoki takomillashtirilgan tovarlarni (ishlarni, xizmatlarni), ishlab chiqarish jarayonini, tadbirkorlik faoliyatini yuritishda yangi marketing uslubini yoki tashkiliy uslubni ishlab chiqish va o'zlashtirishga kiritiladigan investitsiyalar	
6	boshqa mamlakatlarning valyutalari, shuningdek boshqa mamlakatlarning valyutadagi kelishuv hujjatlari	
7	inson salohiyatini, ko'nikmalarini va ishlab chiqarish tajribasini oshirishga, shuningdek nomoddiy ne'matlarning boshqa shakllarini rivojlantirishga kiritiladigan investitsiyalar.	
8	ilmiy, texnik, moliyaviy, sanoat, tijorat kabi turli bilimlar majmui; yoki omma tomonidan keng qollanilmaydigan boshqaruv, xarakter, tajriba, malakaviy faoliyat.	
9	moliyaviy, moddiy va inson resurslarining umumiy	

	qiymati bir-biriga to'g'ri keladigan investitsiya loyihalari.	
10	ko'chmas mulkka (bino, inshoot) va uning ishlashi uchun zarur bo'lgan ishchi kapitalga (xom ashyo, zahiralar, pul mablag'lari va b.) yo'naltiriladigan investitsiyalar, shuningdek nomoddiy aktivlarga (litsenziya, patent, savdo markasi va b.) yo'naltiriladigan investitsiyalar.	
11	qimmatli qog'ozlar va boshqa moliyaviy vositalarga (aksiya, obligatsiya, nota, depozit sertifikatlar, xorijiy valyuta, hukumat obligatsiyalari va qarzlar) yo'naltiriladigan investitsiyalar.	

Harfli belgilanishlar	Tegishli javoblar
A	Moliyaviy investitsiyalar
B	Real investitsiyalar
V	Muqobil loyihalar
G	Nou-xau
D	Ijtimoiy investitsiyalar
E	Xorijiy valyuta
J	Innovatsion investitsiyalar
Z	Biznes
I	Kapital investitsiyalar
K	Asosiy kapital
L	Investitsiyalar

1-mavzu bo'yicha test savollari:

1. Bir xil tarmoqqa oid analogik loyihalar bilan bir xil ko'rsatkichlarga ega loyihalar – bu:

- a. Import o'rnini bosuvchi loyihalar.
- b. Eksportga mo'ljallangan loyihalar.
- c. Tarmoqlararo loyihalar.
- d. Muqobil loyihalar.

2. Loyihalarning asosiy xususiyatlari quyidagilardir:

a. Maqsadga yo'naltirilganligi. Daromad keltirishligi. Riskka moyilligi. Vaqt bo'yicha cheklanganligi – loyihani ishlab chiqish hamda amalga oshirish muddatlarining cheklanganligi. Resurslarning cheklanganligi.

b. O'lchamchilik – loyiha bo'yicha faoliyat va kutilayotgan natijalarni miqdoriy ifodalash imkoniyatlarining mavjudligi. Vaqt bo'yicha cheklanganligi – loyihani ishlab chiqish hamda amalga oshirish muddatlarining cheklanganligi. Alohida faoliyat turlari bilan bog'liq hodisalarning aniq belgilangan ketma-ketligi. Maqsadga yo'naltirilganligi.

c. Natijaviyligi. Samaradorlikka asoslanganligi. Alohida faoliyat turlari bilan bog'liq hodisalarning aniq belgilangan ketma-ketligi. Maqsadga yo'naltirilganligi.

d. To'g'ri va to'liq javob keltirilmagan.

3. Investitsiya loyihalarini boshqarish – bu ...

a. Loyihalarni boshqarish orqali qo'yilgan maqsadga erishish tizimi va mexanizmi.

b. Loyiha bo'yicha kapital qiymatini saqlash va uni ko'paytirishga qaratilgan samarali tadbirlar tizimi.

c. Loyiyaning rejadan og'ib ketmasligini ta'minlash tizimi.

d. Loyiha egalari tomonidan o'z vakolati doirasida uning aktivlarini boshqarish va tasarruf qilish.

4. Investitsiya loyihalarini boshqarishda, eng avvalo, nimaga e'tibor qaratiladi?

a. Loyiha maqsadiga.

b. Loyiha sifatiga.

c. Loyiha ko'lamiga.

d. Loyiha strategiyasiga.

5. Loyiyaning murakkabligi bo'yicha turlarini ko'rsating.

a. Oddiy va murakkab.

b. Oddiy va sodda.

c. Murakkab va o'ta murakkab.

d. Oddiy va murakkab va o'ta murakkab.

6. Boshqaruv funktsiyasi deganda

a. U yoki bu ob'ektni boshqarishga oid aniq vazifalarni hal etishga qaratilgan faoliyat tushuniladi.

b. Korxonaning moddiy-texnika bazasini yaratishga qaratilgan faoliyat tushuniladi.

c. Xodimlarni korxonaning rejasini bajarishga safarbar qilishga qaratilgan faoliyat tushuniladi.

d. Loyihani boshqarishga jalb etilgan komanda faoliyati tushuniladi.

7. Investitsiya risklarini boshqarishning asosiy bosqichlarini sanab o'ting.

a. Riskni aniqlash; riskni tahlil qilish; riskni oldini olish; riskni nazorat qilish.

b. Riskni tasniflash; riskni sifat tahlili; riskni miqdor tahlili; riskni pasaytirish yo'llarini tanlash.

c. Riskni aniqlash; riskni baholash; riskni boshqarish choralari va usullarini tanlash; riskni oldini olish va nazorat qilish; riskni moliyalash; natijalarni baholash.

d. Riskni tasniflash; riskni baholash; riskni tahlil qilish; Riskni oldini olish; Riskni pasaytirish yo'llarini tanlash; natijalarni baholash.

8. Investitsiya menejmentining maqsadi – bu ...

a. Investitsiyalashni amalga oshirish va boshqarish.

b. Investitsiyalarni boshqarish tizimini yaratish va uni amalga oshirish.

c. Ko'proq foyda (daromad) keltiruvchi va kamroq riskka ega bo'lgan investitsiyalarni, investitsiya loyihalarini tanlashdan iborat.

d. Investitsiyalarning ob'ektga to'g'ri yo'naltirilishini ta'minlash.

9. Boshqaruv tizimi tarkibi nimalardan iborat?

a. Boshqaruvchi va boshqariluvchi tizimlar.

b. Menejerlar, rahbarlar va xodimlar.

c. Iqtisodiy, ma'muriy va ijtimoiy usullar.

d. Oliy, quyi va o'rta boshqaruv bo'g'inlari.

10. Investitsiya loyihasini boshqarishning darajasi bo'yicha tartibini ko'rsating.

a. Korxona-hudud-tarmoq-iqtisodiyot.

b. Korxona-tarmoq-hudud-iqtisodiyot.

- c. Iqtisodiyot-hudud-tarmoq-korxona.
- d. Iqtisodiyot-tarmoq-hudud-korxona.

2-MAVZU. LOYIHA BO'YICHA INVESTITSIYA STRATEGIYASINI ISHLAB CHIQISH

2.1-topshiriq

Mavzu bo'yicha quyidagi kalit so'zlar mazmunini aytib bering:

1. Strategiya
2. Investitsiya loyihasi strategiyasi
3. Tamoyil
4. Loyiha bosqichlari
5. Investitsiya loyihasini shakllantirish
6. Investitsiyalash maqsadi
7. Loyihani investitsiyalash yo'nalishlari
8. Loyiha strategiyasi yo'nalishlari
9. Innoavtsiya loyihasi
10. Innovatsiya loyihasi strategiyasi
11. Investitsiya strategiyasi
12. Korxona strategiyasi
13. Strategik rejalashtirish
14. Moliyaviy investitsiyalar
15. Real investitsiyalar
16. Foyda
17. Bashoratlash
18. Brutto-investitsiya
19. Sof investitsiya
20. Investitsiya muhiti
21. Iqtisodiyot tarmoqlari

2.2-topshiriq

Mustaqil o'zlashtirish va o'zini tekshirish uchun savollar:

1. Loyihalarni boshqarishda loyiha maqsadi va strategiyasining ahamiyati.

2. Loyihalarni boshqarishga uni moliyalashtirish manba va usullarining ta'siri.
3. Loyiha strategiyasi va uni ishlab chiqishning zarurligi.
4. Loyiha strategiyasini belgilash va amalga oshirishdagi sabab va omillari.
5. Loyiyaning innovatsion strategiyasi.
6. Loyihaga bog'liq bo'lgan strategiyalar turlari va yo'nalishlari.
7. Strategik rejalashtirishning loyihani boshqarishga ta'siri.
8. Ishlab chiqarish va iqtisodiy faollikni ta'minlashga loyiha strategiyasi ta'siri.
9. Loyihani investitsiyalash yo'nalishlari nimalardan iborat?
10. Korxona strategiyasi mazmunini tushuntirib bering.
11. Bashorat qilishning investitsiya loyihasi istiqbolini belgilashdagi ahamiyati nimada?
12. Loyiha bosqichlari tarkibini aytib bering.
13. Loyihani moliyalashtirish manbalarini boshqarish.

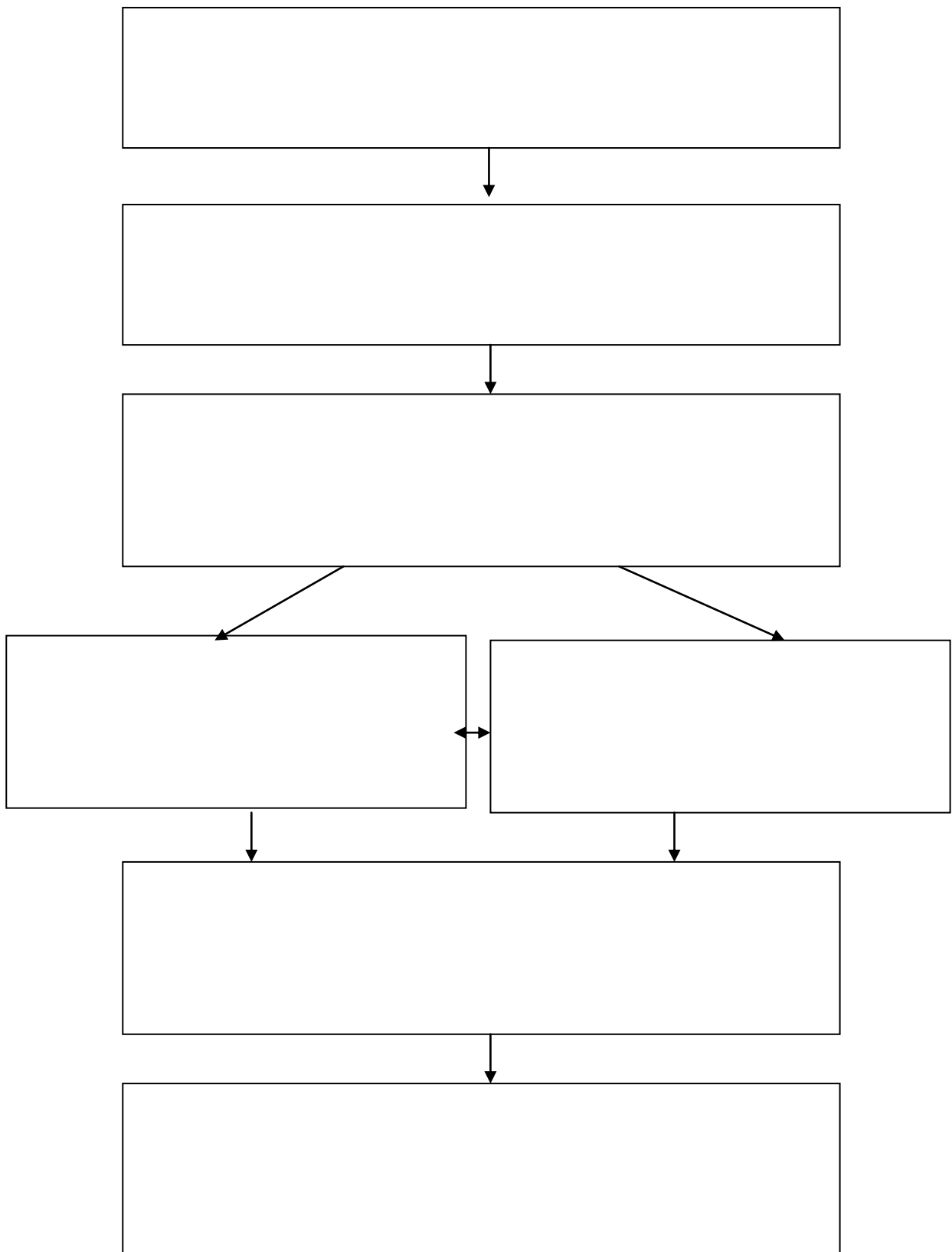
2.3-topshiriq

Quyidagi korxona investitsiya faoliyatida strategik yo'nalishlarni ishlab chiqishdagi vazifalarni keltiring:

1	
2	
3	

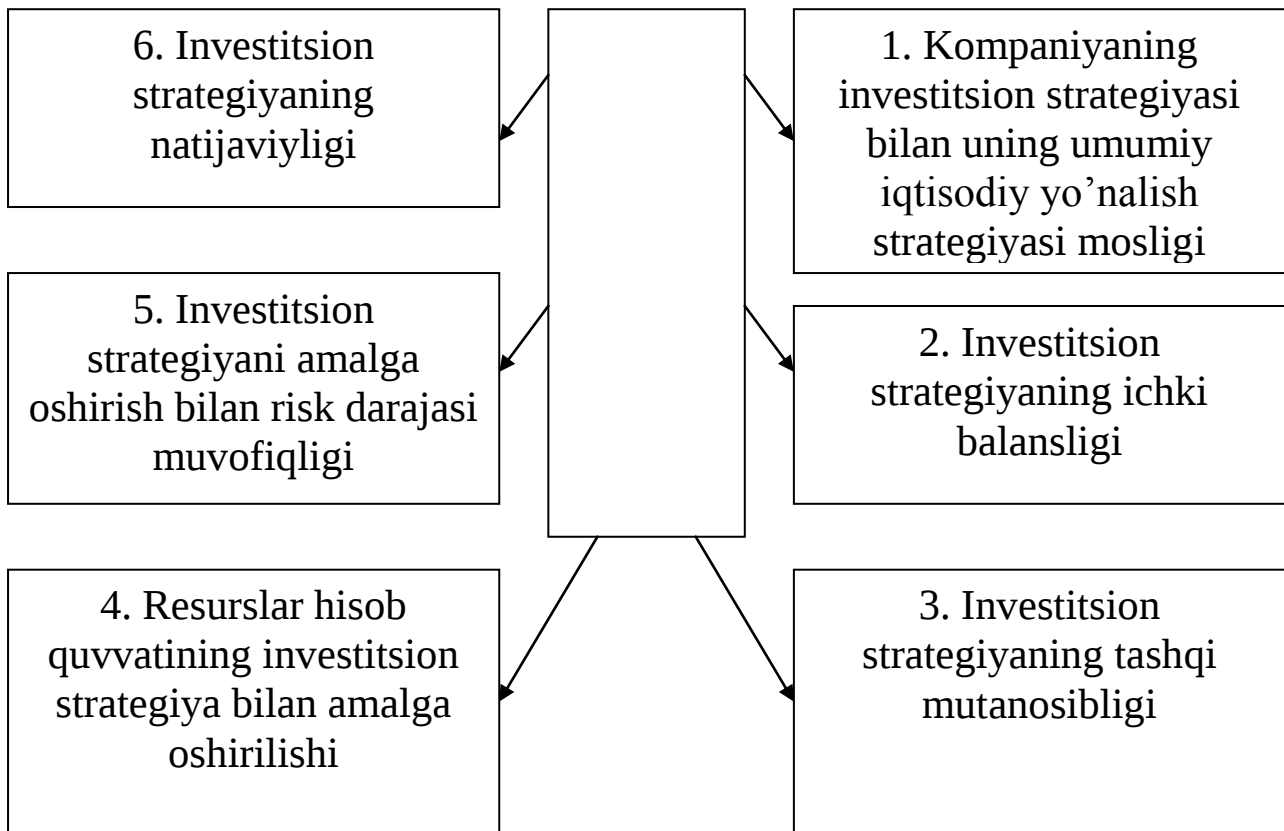
2.4-topshiriq

Quyida keltirilgan korxona investitsion strategiyasini tuzish jarayoni asosiy bosqichlari mazmunini keltiring:

2.5-topshiriq

Quyidagi kompaniyaning ishlab chiqilgan investitsion strategiyasini baholash mezonlari mazmunini aytib bering:

2-mavzu bo'yicha test savollari:

1. Loyiha menejeri kim?

- Loyihaga ta'sir ko'rsatuvchi va uni boshqarib boruvchi sub'ekt.
- Muayyan uslublar va vositalar orqali loyiha rejasining bajarilishini amalga oshiruvchi sub'ekt.
- Loyiha tashabbuskori, ta'sischisi yoki ishtirokchisi sifatida asosiy qarorlarni qabul qiluvchi sub'ekt.
- Loyihaga yo'naltirilgan kapital harakati, pul oqimi, foyda, jamg'arma va reinvestitsiyalash, daramad va xarajatlar balansini uzluksiz tahlil qilib va o'rganib boruvchi hamda ularga ta'sir ko'rsatuvchi sub'ekt.

2. Investitsiya loyihasini texnik-iqtisodiy asoslash qachon amalga oshiriladi?

- G'oyani shakllantirish va investitsiya loyihasiga aylantirish

jarayonida.

b. Loyihani amalga oshirishning turli variantlari ishlab chiqilishi jarayonida.

c. Muqobil loyihalar tanlovida aniqlangan optimal variant uchun.

d. Investorlar talabiga ko'ra.

3. Strategik rejalashtirishning uchta asosiy bosqichini ko'rsating?

a. Raqobatbardoshligini aniqlash; ichki muhit tahlili; strategiya ishlab chiqish.

b. Tashqi va ichki muhit tahlili; maqsad va vazifaning aniqlanishi; strategiya ishlab chiqish.

c. Natijaviylik tahlili; raqobatbardoshligini aniqlash; firmaning iqtisodiy imkoniyatlarini aniqlash.

d. Strategiyani boshqarish; raqobatbardoshligini aniqlash; ichki muhit tahlili.

4. Strategiya nima?

a. Tanlangan yo'l, ya'ni korxona o'z faoliyatini, kelajagini o'ylab, kelajakdagi daromadini sarhisob qilib, korxonada qanday risklar borligini aniqlab, ularning oldini olish yo'llarini ishlab chiqish.

b. Turli davrlardagi korxona faoliyatini taktik rejalashtirishlar yig'indisi.

c. Bozorning tez-tez o'zgarib turishi va boshqa bir qancha omillar ta'sirida korxona faoliyatini rejalashtirish.

d. Strategiya – bu rejalashtirish.

5. Investitsiya loyihasi strategiyasini ishlab chiqishning zarurligi nimada?

a. Korxonaning bozor sharoitida faoliyat yuritishi sabab unga moslashib turish maqsadida.

b. Korxona imidji va qabul qilingan umumiy tamoyillarga ko'ra.

c. Xorijlik yoki nufuzli investorlar xohishiga ko'ra.

d. Loyiha maqsadiga erishish hamda uning ta'minlanish yo'llari, vositalari va usullarini oldindan belgilab olish maqsadida.

6. Strategiya nimaga asoslanadi?

a. Korxona faoliyatini qisqa va o'rta muddatga rejalashtirish.

b. Uzoq muddatli rejalashtirish va uni amalga oshirish yo'llarini ishlab

chiqish va tanlash.

c. Korxona rahbarlarining faoliyatlar istiqbolini ko'ra bilishini, korxona tomonidan tanlangan qarorlar aniqligini, korxona faoliyati yo'nalishini aniq tanlashni, kelajakdagi risklarni ko'ra bilish.

d. Korxona, investitsiya loyihasini rivojlantirish yo'li va tamoyili.

7. “Boshqaruv”ning mohiyati nima?

a. Inson yoki u tomonidan ishlab chiqilgan tizim orqali olib boriladigan tizimli jarayon.

b. Ma'lum bir ijobiy natijaga erishish uchun, uslublar va tamoyillar yig'indisi orqali biror ob'ektga maqsadga muvofiq ta'sir etish.

c. Aniq maqsadda asoslangan holda muayyan muddat davomida ob'ekt yoki faoliyatni boshqarish jarayoni.

d. Hodisa va jarayonlarni kuzatib va tartibga solib borish.

8. Diversifikatsiya strategiyasi nima?

a. Yangi turdagi mahsulotlar bilan boshqa bozorlarda yutuqqa erishish uchun korxona xarakati

b. Korxona mahsulotining bozorlarda taqsimoti

c. Korxona faoliyatini yo'nalishlarga bo'lib boshqarish harakati

d. Investitsiya loyihasini moliyalashtirishni bosqichlarga bo'lib va ularga bog'liq risklarni taqsimlagan holda amalga oshirish

9. Loyiha strategiyasi nima?

a. Investitsiya loyihasini amalga oshirish bilan bog'liq tadbirlar.

b. Loyiyaning maqsadga muvofiqligini ta'minlash.

c. Loyihani kelajakda amalga oshirishni belgilash.

d. Korxonani barpo etish, uning faoliyati tashkil etilishini rejalashtirish.

10. Loyiyaning tashqi sharoitlar o'zgarishiga yuqori ta'sirchanligi – bu:

a. Ijobiy omil.

b. Salbiy omil.

c. Loyihani keyingi amalga oshirilishiga ta'sir etmaydi.

d. Ishlab chiqarish quvvatini oshirishni talab etadi.

3-MAVZU. INVESTITSIYA LOYIHASINI TAYYORLASHNI TASHKIL QILISH (INVESTITSIYA OLDI FAZASI)

3.1-topshiriq

Mavzu bo'yicha quyidagi kalit so'zlar mazmunini aytib bering:

1. Loyiha tsikli
2. Investitsion tsikl
3. Loyiha kontseptsiyasi
4. Loyiha g'oyasi
5. Investitsiyalash g'oyasi
6. Investitsiyalash variantlari
7. Muqobil loyihalar
8. Loyiha hayotiyliigi
9. Loyiha muhiti
10. Loyiyaning dastlabki rejasi
11. Loyiyaning texnik-iqtisodiy asosi
12. Loyiyaning dastlabki texnik-iqtisodiy asosi
13. Loyiha-qidiruv ishlari
14. Loyiha qurilishi
15. Loyiha tahlili
16. Loyihaviy tahlil
17. Investitsiya oldi fazasi
18. Investitsiyalash fazasi
19. Eksploatatsiya fazasi
20. Likvidatsiya fazasi

3.2-topshiriq

Mustaqil o'zlashtirish va o'zini tekshirish uchun savollar:

1. Investitsiya oldi fazasi.
2. Investitsiya loyihasini tayyorlash.
3. Investitsiya loyihasini tayyorlash jarayoni nimalarni o'z ichiga oladi?
4. Investitsiya tsikli.
5. Loyihani ishlab chiqish bosqichlari.
6. Investitsiya g'oyasi, uni shakllantirish va asoslash.

7. Investitsiya loyihalari variantlarini ishlab chiqishning zarurligi nimada?
8. Kontseptsiya nima va loyiha kontseptsiyasi mazmuni nimadan iborat?
9. Loyiha kontseptsiyasini ishlab chiqish va unda e'tibor beriladigan asosiy masalalar.
10. Loyihani boshqarish investitsiya tsiklining qaysi bosqichlarini amalga oshiriladi?
11. Loyiha hayotiylik tsiklida loyihalarni boshqarishning o'ziga xos jihatlari.
12. Loyihani boshqarishda investitsiya oldi tadqiqotlarining ahamiyati.
13. Loyihani dastlabki texnik-iqtisodiy asoslash va texnik-iqtisodiy asoslashning zarurligi va farqli jihatlari.
14. Loyiha muhiti nima va u nimalarni o'z ichiga oladi?
15. Loyiha muhitining loyihani boshqarishga ta'siri.
16. Loyihani tasdiqlash va investitsiyalashga qabul qilishning boshqaruv jarayoni.
17. Loyihalarni boshqarishda tahlil va monitoringning ahamiyati.
18. Loyihaviy tahlilning tarkibi va mazmuni.
19. Loyiha boshqaruvida loyiha-qidiruv va qurilish bosqichi monitoringining ahamiyati.

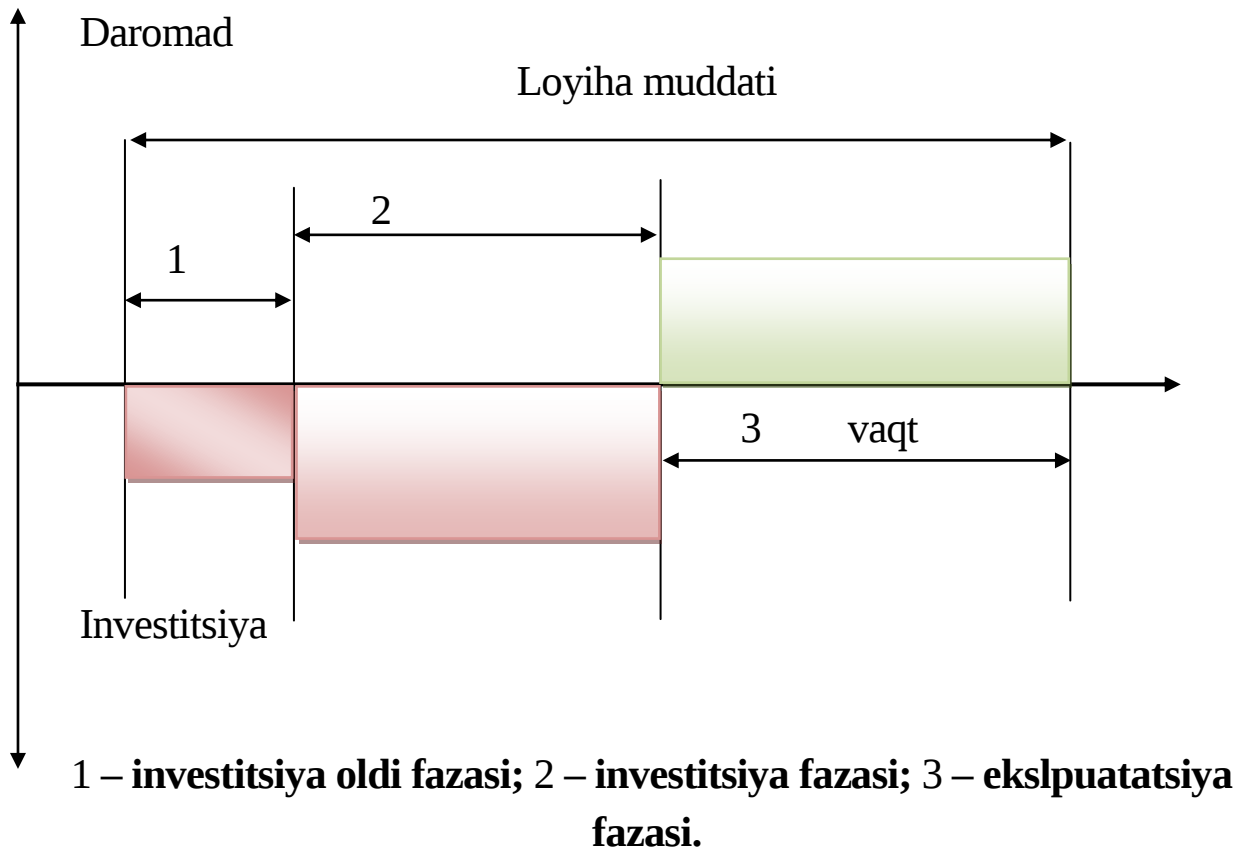
3.3-topshiriq

Quyidagi jadval asosida loyihaning hayotiylik tsiklining 3 ta fazasida – investitsiya oldi, investitsiya va ekspluatatsiya fazalarida mevani qayta ishlash korxonasini tashkil etish bo'yicha investitsiya loyihasini amalga oshirishga doir bajariladigan ishlar mazmunini keltiring:

Investitsiya oldi fazasi	Investitsiya fazasi	Ekspluatatsiya fazasi

3.4-topshiriq

Investitsiya loyihasi uch fazani o'z ichiga olgan loyiha hayotiy tsiklida bajariladigan quyidagi ishlarning qaysi fazaga tegishli ekanligini ayting:

1. Ishlab chiqarish ob'ektining qurilishi.
2. Loyihaning biznes-rejasini ishlab chiqish.
3. Uskunalarni etkazib beruvchi bilan shartnoma imzolash.
4. Ishlab chiqarish faoliyatini kengaytirish, mahsulot assortimentini ko'paytirish.
5. Ssuda hisob raqamini ochish.
6. Biznes-rejani ishlab chiqish uchun marketing tadqiqotlarini olib borish.
7. Birinchi mahsulotni ishlab chiqarish.
8. Investitsiya loyihasi g'oyasining paydo bo'lishi.
9. Mahsulotni ichki bozorda sotish.

3.5-topshiriq

Quyidagi jadval asosida investitsiya loyihasini texnik-iqtisodiy asoslash bo'limlarining nomi va ularning asosiy mazmunini keltiring:

№	Bo'limlar nomi	Bo'lim mazmuni
1		
2		
3		
4		
5		
...		
n		

3-mavzu bo'yicha test savollari:

1. Investitsiya loyihasi hayotiylik tsikli necha bosqichdan iborat?

- a. 6
- b. 5
- c. 4
- d. 3

2. Loyiha ishtirokchilari kimlar?

- a. Loyihani moliyalashtiruvchi sub'ektlar.
- b. Loyiyaning amalga oshirilishiga aloqador yuridik shaxslar.
- c. Loyiha bo'yicha mas'ul rahbarlar.
- d. Loyiyaning muvaffaqiyatli amalga oshirilish jarayoniga ta'sir ko'rsatuvchi va o'z qiziqish va manffatlari doirasida aloqadorlik saqllovchi yuridik va jismonif shaxslar.

3. Investitsiya loyihasining investitsiya oldi fazasiga nimalar kirmaydi?

- a. Investitsiya imkoniyatlarini izlash.
- b. Texnik-iqtisodiy asosnoma.
- c. Loyiyaning dastlabki tayyorlanishi.
- d. Tajriba-sanoat ekspluatatsiyasi.

4. Turli vaqtlardagi pul oqimlarini yagona vaqt birligiga keltirish

uchun iqtisodiy tahlilda qanday tamoyildan foydalaniladi:

- a. Indeksflash.
- b. Modellash.
- c. Agregatlash.
- d. Diskontlash.

5. Investitsiya loyihasini texnik-iqtisodiy asoslashning mohiyati nima?

- a. Loyihani turli jihatlari bo'yicha baholash va amalga oshirishning maqsadga muvofiqligini asoslash.
- b. Loyihani amalga oshirishga ta'sir qiluvchi ichki va tashqi omillarni tahlil qilish asosida loyiha maqsadiga erishishning samarali yo'llarini aniqlovchi moliyaviy, iqtisodiy, texnik va unga oid hujjatlar to'plami.
- c. Investitsiya loyihasining investorlar manfaatlarini hisobga olgan holda texnik va iqtisodiy baholash.
- d. Investitsiya loyihasini qonun hujjatlari talablariga mos ravishda baholash.

6. Muqobil investitsiya loyihalari nima uchun ishlab chiqiladi?

- a. Yangi turdagi mahsulotlar ishlab chiqarish bilan bog'liq faoliyatni tashkil etish maqsadida.
- b. Korxona faoliyatini rivojlantirishning turli yo'nalishlari ishlab chiqilishi asosida optimalni tanlash imkoniyatini berishi sababli.
- c. Moliyalashtirish, amalga oshirishda eng samarali, tejamkor, tez qoplanuvchan loyihani tanlab olishning muhimligi sababli.
- d. Loyihalarning turli risklarga moyilligini baholash asosida kam riskli loyihani tanlash uchun.

7. Biznes-g'oyaning dahldorligi bo'yicha ketma-ketligini ko'rsating.

- a. Shaxsiy-xususiy-jamoaviy-milliy.
- b. Xususiy-shaxsiy-jamoaviy-milliy.
- c. Milliy-jamoaviy-xususiy-shaxsiy.
- d. Shaxsiy-jamoaviy-xususiy-milliy.

8. Loyiha hayotiylik davri nima?

- a. Loyiha ishga tushgan vaqtdan to uning yakunlanishigacha bo'lgan davr.

b. Loyi haning foyda berishdan boshlab to zarar ko'rishga yuz tutgangacha bo'lgan davr.

c. Loyiha yuzaga kelgan vaqtdan toki u tugatilgunga qadar o'tgan vaqt oralig'i.

d. Loyi haning kreidt bo'yicha qarzdorliklari yopilishigacha bo'lgan vaqt oralig'i.

9. Loyi haning ob'ektni ishga tushirgandan keyingi hayotiylik tsikli fazasi qanday nomlanadi?

a. Investitsiya oldi.

b. Investitsiyalash.

c. Ekspluatatsion.

d. Sotish.

10. Loyiha fazasi nima?

a. Loyi haning ishga tushgan vaqtdan to uning yakunlanishigacha bo'lgan davrlar.

b. Loyi haning foyda berishdan boshlab to zarar ko'rishga yuz tutgangacha bo'lgan davrlar.

c. Loyiha bo'yicha turli davrlarda amalga oshiriladigan ishlar.

d. Loyiha bosib o'tishi lozim bo'lgan bosqichlar.

4-MAVZU. LOYIHANING BIZNES-REJASI VA UNING TARKIBIY TUZILISHI

4.1-topshiriq

Mavzu bo'yicha quyidagi kalit so'zlar mazmunini aytib bering:

1. Biznes-reja

2. Biznes-rejalashtirish

3. Loyihani biznes-rejalashtirish

4. Biznes reja bo'limlari

5. Biznes-reja rezyumesi

6. Loyiha imkoniyatlari

7. Bozor ulushi

8. Bozor kon'yunkturasi

9. Servis

10. Biznes-reja tarkibi
11. Tovar
12. Xizmat
13. Marketing
14. Ishlab chiqarish rejasi
15. Tashkiliy reja
16. Moliyaviy reja
17. Tavakkalchilik
18. Resurslar
19. Loyihalashtirish
20. Marketing strategiyasi

4.2-topshiriq

Mustaqil o'zlashtirish va o'zini tekshirish uchun savollar:

1. Loyiyaning biznes-rejasi nima?
2. Biznes-rejalashtirishning mohiyati va vazifalari.
3. Biznes-rejaning funktsiyasi va tarkibiy qismlari mazmuni.
4. Biznes-rejaning tarkibiy tuzilishi va ularning ishlab chiqilishi.
5. Investitsiyalarni boshqarishning asosiy vazifalari.
6. Loyihani boshqarishning asosiy vazifasi nimalardan iborat?
7. Loyiha menejerining asosiy vazifalari.
8. Loyihani boshqarishda qarorlar qabul qilish masalalari.
9. Biznes-reja haqida iqtisodchi-olimlar va mutaxassislarining ta'riflari va ilmiy-nazariy qarashlari qanday mazmunlarda bayon etilgan?
10. Biznes-rejalashtirishning asosiy maqsadi nimadan iborat?
11. Biznes-rejalashtirishning loyiha samaradorligini ta'minlashdagi ahamiyati nimalardan iborat?
12. Bozor kon'yunkturasi deganda nimani tushunasiz?
13. Bozor sig'imi, tarkibi, ulushi deganda nimalarni tushunasiz?
14. Loyiha imkoniyatlari qanday aniqlanadi va asoslanadi?
15. Moliyaviy reja nima va u nima uchun ishlab chiqiladi?
16. Biznes-rejada tashkiliy reja nimalarni o'z ichiga oladi?
17. Biznes-rejada ishlab chiqarish bo'limida qanday ma'lumotlar aks ettiriladi?
18. Biznes-rejada marketing masalalari qanday o'rin egallaydi?
19. Biznes-rejada resurslardan foydalanish qanday asoslanadi?

4.3-topshiriq

Quyidagi jadvalga biznes-rejaning mazmuni bo'yicha o'zining nazariy qarashlarini bildirgan olimlar va mutaxassislar tomonidan berilgan ta'riflarni keltiring:

№	Olim va mutaxassislar ismi-sharifi	Ta'rif keltirilgan manba	Ta'rif mazmuni
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
...			
n			

4.4-topshiriq

Quyidagi jadval asosida siz tomonidan ishlab chiqiladigan biznes-rejaning tarkibini bo'limlar ko'rinishida tuzilishini ta'minlang:

№	Biznes-reja bo'limining nomi	Bo'limning asosiy mazmuni va unda aks etuvchi ma'lumotlar	Izoh
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
...			
n			

4.5-topshiriq

Quyida keltirilgan ta'riflarga tegishli javob – iqtisodiy atamalarni toping:

№	Tushuncha/ta'rif	Tegishli javobl ar
1	foyda olish maqsadiga yo'naltirilgan iqtisodiy faoliyat.	
2	moliyaviy, moddiy va inson resurslarining umumiy qiymati bir-biriga to'g'ri keladigan investitsiya loyihalari.	
3	batafsil tuzilgan loyiha rejasi, maqsadlarni, kelgusidagi faoliyatni, material xarajatlarni, yangi loyihaning moliyaviy jihatlarini yoki kompaniyaning kelgusidagi rivojlanish yo'nalishlarini aks ettiruvchi hujjat.	
4	belgilangan davrda iqtisodiyotning joriy holatini xarakterlaydigan xususiyatlar yig'indisi.	
5	ilmiy, texnik, moliyaviy, sanoat, tijorat kabi turli bilimlar majmui; yoki omma tomonidan keng qollanilmaydigan boshqaruv, xarakter, tajriba, malakaviy faoliyat.	
6	maxsus davlat muassasasidan ro'yhatdan o'tgan ifoda, belgi bo'lib, tovarda yoki qadoqlangan idishida mazkur tovarlarni va ularni ishlab chiqaruvchilarni boshqalardan ajralib turishi uchun xizmat qiladi.	

Harfli belgila-nishlar	Tegishli javoblar
A	Nou-xau
B	Kon'yunktura
V	Biznes
G	Muqobil loyihalar
D	Biznes reja
E	Tovar belgisi, savdo markasi

4-mavzu bo'yicha test savollari:

1. Biznes-reja qanday hujjat?

- a. Iqtisodiy.
- b. Moliyaviy.
- c. Huquqiy.
- d. Texnik.

2. Biznes-reja nima maqsadda tuziladi?

- a. Qarz olish uchun.
- b. O'z biznesini moliyalashtirish manbalarini aniqlash uchun.
- c. Risklarni aniqlash va foydani oshirish uchun.
- d. Korxonaning strategik istiqbolini belgilash uchun.

3. Marketingning maqsadi nima?

- a. Raqobatchilar haqida doimiy axborot yig'ib borish.
- b. Kopxona muvaffaqiyat qozonishi mumkin bo'lgan ma'lum bir bozor haqida doimiy axborot yig'ib borish.
- c. Ishlab chiqarilgan tovar uchun potentsial xaridorni aniqlash.
- d. Ishlab chiqarilgan tovar uchun mavjud xaridorni aniqlashdir.

4. Marketing kompleksining eng muhim elementi nima?

- a. Narx.
- b. Tovar yoki xizmat.
- c. Reklama.
- d. Raqobatchi.

5. Marketing qanday tizimni ifodalaydi?

- a. Ishlab chiqarish.
- b. Sotish.
- c. Ishlab chiqarish-sotish.
- d. Ayirboshlash.

6. Rag'batlantiruvchi marketingning vazifasi nimadan iborat?

- a. Talabni yaratish.
- b. To'liq talabni o'rganish.
- c. Salbiy talabni o'rganish.
- d. Nosog'lom (irratsional) talabni o'rganish.

7. Biznes-rejani tuzishdagi asosiy muammo?

- a. Marketing tadqiqotlarining qoniqarsiz olib borilishi.
- b. Bozor, tovar va xaridor, raqobat va narx to'g'risidagi axborotlarning to'liq emasligi yoki ishonchsizligi.
- c. Malakali va maxsus mutaxassislarning etishmasligi.
- d. Mablag'larni jalb etish manbalarining noaniqligi.

8. Biznes-rejaning muvaffaqiyatli amalga oshirilishining bosh garovi nimada?

- a. Mahsulotning xaridorgirligi va yuqori foyda bilan sotilishi.
- b. Risklarni bartaraf etishning turli imkoniyatlari mavjudligi.
- c. Moliyaviy mablag'lar etishmovchiligining bartaraf etilganligi.
- d. Menejmentning sifatli tashkil etilganligi.

9. Biznes rejada ko'zda tutilgan foyda summasi qanday aniqlanadi?

- a. Mahsulot hajmi = yalpi xarajat + foyda
- b. Marjinal foyda = mahsulot hajmi - o'zgaruvchan xarajatlar
- c. Foyda = mahsulot hajmi – sotish hajmiga solingan soliqlar - o'zgaruvchan xarajatlar
- d. Foyda = mahsulot hajmi – doimiy xarajatlar - o'zgaruvchan xarajatlar

10. Bozor kon'yunkturasi nima?

- a. Talab va taklif o'rtasidagi munosabat
- b. Bahoning darajasi
- c. Tovarning harakati
- d. Zaxiradagi tovarlar

5-MAVZU. INVESTITSIYA LOYIHALARI MARKETINGI

5.1-topshiriq

Mavzu bo'yicha quyidagi kalit so'zlar mazmunini aytib bering:

- 1. Marketingning maqsadi
- 2. Investitsiya loyihasi marketingi
- 3. Marketolog

4. Mutaxassis
5. Xaridor
6. Iste'molchi
7. Korxona marketingi
8. Marketing turlari
9. Marketingning vazifalari
10. Marketing tadqiqotlari
11. Menejment va marketing
12. Loyihaming marketing dasturi
13. Loyihaming marketingi byudjeti
14. Loyiha marketingi bosqichlari
15. Bench marketing
16. Marketing bo'limi
17. Talab
18. Taklif
19. Baho
20. Narx
21. Tannarx
22. Qiymat
23. Savdo
24. Shartnoma
25. Reklama
26. Tovar assortimenti
27. Marketing faoliyati
28. Marketing siyosati
29. Axborot
30. Bozor muhiti

5.2-topshiriq

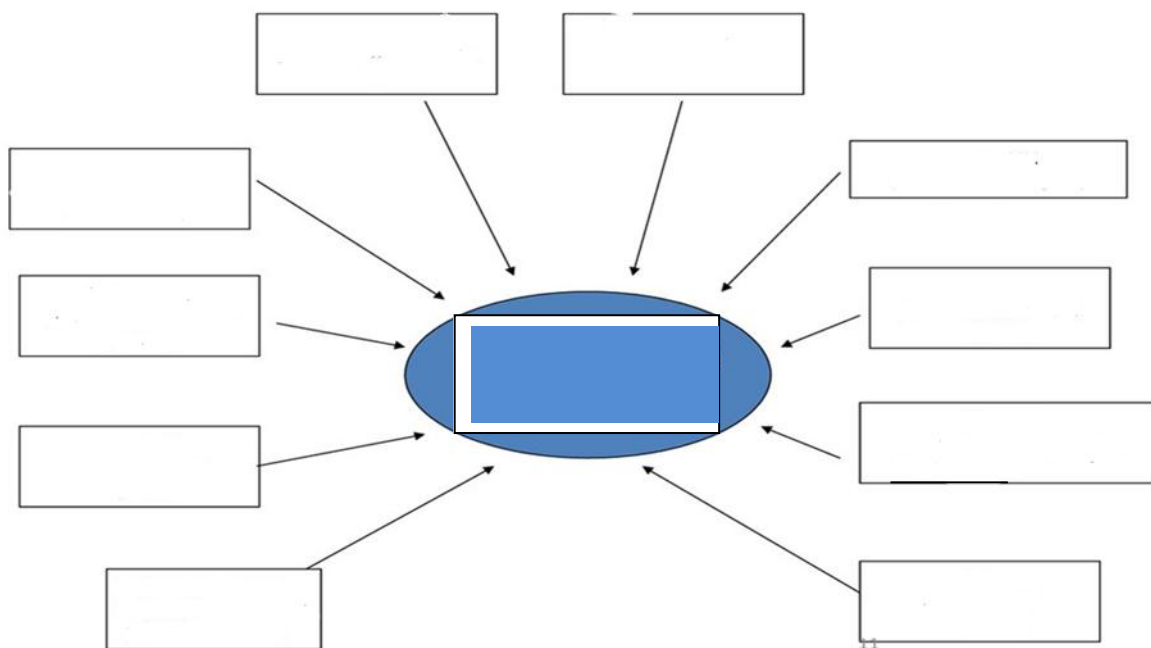
Mustaqil o'zlashtirish va o'zini tekshirish uchun savollar:

1. Marketing nima va uning loyiha boshqaruvidagi ahamiyati.
2. Investitsiya loyihalari marketingning mazmuni, maqsadi va vazifalari nimalardan iborat?
3. Marketing tadqiqotlari va uning asosiy yo'nalishlari.
4. Loyiha marketingi xarajatlari va ularni moliyalashtirish byudjeti.
5. Loyiha marketingini boshqarish masalalari.

6. Bozorni tadqiq qilishning zamonaviy kontseptsiyasi.
7. Talab turlari va unga mos ravishda olib boriladigan marketing tadqiqotlari.
8. Marketing tadqiqotlarida axborotlar bilan ta'minlash va ular sifati.
9. Loyihaning raqobatbardoshligi.
10. Marketing tadqiqotlarida loyiha raqobatchilari tahlili.
11. Marketingning maqsadi va vazifalari nimalardan iborat?
12. Marketingning qanday turlari mavjud?
13. Marketing tadqiqotlarida bozor qonuniyatlarini o'rganishning ahamiyati nimada?
14. Menejment va marketingning o'zaro bog'liqligi va farqi nimada?
15. Bench marketing deganda nimani tushunasiz?
16. Bozorda namoyon bo'luvchi baho, narx, qiymat, tannarx kabi tushunchalarning mazmuni, farqi va o'zaro bog'liqligi nimada?
17. Marketing faoliyati va marketing siyosatining o'zaro aloqadorligi nimada?
18. Marketing tadqiqotlarida axborotlarning tutgan o'rni.
19. Tovar assortimenti deganda nimalarni tushunasiz?
20. Marketing tizimida reklamaning tutgan o'rni.

5.3-topshiriq

Investitsiya muhitiga ta'sir etuvchi omillarni tavsiflang:

•har biri bo'yicha O'zbekiston Respublikasi misolida tavsif bering.

5.4-topshiriq

Quyidagi jadval asosida ishlab chiqilayotgan investitsiya loyihasini amalga oshirish hududining joylashuvi bo'yicha hududning investitsion jalb etuvchanligi – investitsiya salohiyatini alohida ko'rsatkichlar asosida ma'lumotlarni keltiring va asoslang:

Hududning investitsiya salohiyati	Ko'rsatkichlar
Ishlab chiqarish salohiyati	
Mehnat salohiyati	
Iste'mol salohiyati	
Infratuzilma salohiyati	
Moliyaviy salohiyat	
Institutsional salohiyat	
Innovatsion salohiyat	
Tabiiy resurslar salohiyati	
Turistik salohiyat	

5.5-topshiriq

Quyida keltirilgan ta'riflarga tegishli javob – iqtisodiy atamalarni toping:

№	Tushuncha/ta'rif	Tegishli javobl ar
1	subyektlarning investitsiyalarni amalga oshirishga yo'naltirilgan faoliyatlari yig'indisi.	

2	investitsiyalarni amalga oshiradigan korxona, tashkilot va davlat.	
3	moddiy va nomoddiy boyliklar ishlab chiqarish obyektlari.	
4	ma'lum bir davlatning qonun bilan o'rnatilgan pul vositasi (milliy valyuta), bir yoki bir necha etakchi mamlakatlarning valyutasi ko'rinishidagi jahon rezerv pullari, Xalqaro valyuta fondi va Yevropa valyuta tizimi a'zolari tomonidan ko'p tomonlama hisob-kitoblarda foydalaniladigan xalqaro valyuta birliklari.	
5	bu xorijiy kapitalning uzoq muddatli kiritilishi bo'lib, investor tashkil qilayotgan firma aktsiyalari yoki aktsioner kapitaliga to'la ega bo'lish yoki kamida 10 foizi xo'jalik faoliyatining ta'sirchan nazorat qilinishini ta'minlaydi.	
6	bu chet el investorlari tomonidan yuqori darajada daromad olish, samaraga erishish maqsadida mutloq boshqa davlat iqtisodiyotining, tadbirkorlik va boshqa faoliyatlariga safarbar etadigan barcha mulkiy, moliyaviy, intellektual boyliklaridir.	
7	pul muomalasi qonunlarining buzilishi natijasida milliy valyutaning qadrsizlanishi, narxlarning o'sishi.	
8	mamlakatda asrlar davomida shakllangan bir qancha omillar yig'indisini tavsiflaydi. Bu omillar ishlab chiqarish omillari, tabiiy resurs omillari, mehnat omillari, innovatsiya va iste'mol omillari hamda mamlakatning moliyaviy salohiyati kabilarni qamrab oladi.	
9	tadbirkorlikning shunday bir turiki, ko'proq kichik firmalar tomonidan amalga oshiriladi, ilm talab etuvchi sohalarga asoslanib, innovatsiyalarni tijorati bilan shug'ullaniladi.	

Harfli belgila-nishlar	Tegishli javoblar
A	Valyuta
B	Riskli biznes
V	Investitsiya faoliyati obyektlari
G	Inflyatsiya
D	Investitsiya salohiyati
E	Xorijiy investitsiyalar
J	Investor
Z	Investitsiya faoliyati
I	To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar

5-mavzu bo'yicha test savollari:

1. Bozor segmentatsiyasi nima?

- a. Bu bozorni tovar guruhlariga bo'lishdir
- b. Bu bozorni aniq xaridorlar guruhiga bo'lishdir
- c. Bozorni talabga ega bo'lgan tovarlar guruhiga bo'lishdir
- d. U bozorda raqobatchilarning turli guruhlariga bo'linishidir

2. Marketing strategiyasi nima?

- a. Korxonaning istiqboli uchun bozordagi harakatlarini aniq maqsadlar bo'yicha rejalashtirish usuli
- b. Korxonaning bozordagi harakatlarini yaqin muddatlar bo'yicha rejalashtirish usuli
- c. Korxonaning bozordagi harakatlarini o'rta muddatlar bo'yicha rejalashtirish usuli
- d. Korxonaning bozordagi harakatlarining bir yilga bo'lgan rejalari

3. Agar nominal daromad 8% ga oshsa, narxlar darajasi esa 10%ga oshsa, unda real daromad ...

- a. 2% oshadi
- b. 2% pasayadi

- c. 18% oshadi
- d. 18% pasayadi

4. Iste'mol tovarlari bozori – bu ...

- a. Kundalik iste'mol qilinadigan tovarlar bozori
- b. Iste'molga moyil sub'ektlar taklifi bildiriluvchi bozor
- c. Kishilarning tirikchiligi uchun zarur bo'lgan tovarlar va xizmatlar bozorlari
- d. Iste'mol uchun tovarlar ishlab chiqaruvchi bozor

5. Raqobat – bu ...

- a. Ijtimoiy jarayon qatnashchilari o'rtasida yaxshiroq yashash uchun bo'ladigan kurash
- b. Taraqqiyot yo'lidagi o'zaro kurash
- c. Ishlab chiqaruvchi va iste'molchilar monopol mavqega ega bo'lmagan kurash
- d. Tadbirkorlarning bozorda o'z ustunligini o'rnatish uchun olib boradigan kurashi

6. Biznes-g'oyaning dahldorligi bo'yicha ketma-ketligini ko'rsating.

- a. Milliy-jamoaviy-xususiy-shaxsiy
- b. Shaxsiy-jamoaviy-xususiy-milliy
- c. Shaxsiy-xususiy-jamoaviy-milliy
- d. Xususiy-shaxsiy-jamoaviy-milliy

7. “Sotuvchi bozori” nima?

- a. Talabning taklifdan kip bilishi
- b. Taklifning talabdan kip bilishi
- c. Talab shchamda taklifning bir xil bilishi
- d. Ehtiyojning talabdan kam bilishi

8. Marketingga yo'naltirilgan korxonani aniqlang.

- a. Sota oladigan tovarini ishlab chiqaradigan korxona
- b. Bozor uchun tovar ishlab chiqaradigan korxona
- c. Ishlab chiqaradigan tovarini bozorda sotadigan korxona
- d. Iste'molchi uchun tovar ishlab chiqaradigan korxona

9. Intellektual tovarlar bozori – bu ...

- a. Intellektual salohiyat va tajribalarning tovar qiymatliklariga ega bo'lgan bozori
- b. Ish kuchi muayyan qismining intellektual talab darajasiga erishgandagi bilim va qobiliyati sotib olinuvchi bozor
- c. Yuqori ilmtalab sohalarda qo'lga kiritilgan ilmiy yangiliklar bozori
- d. Aqliy mehnat mahsuli bo'lgan tovarlar va xizmatlar bozori

10. Mahsulot sifatiga bahoni kim beradi?

- a. Ekspertlar
- b. Iste'molchi
- c. Reklama beruvchi
- d. Iste'molchi, reklama beruvchi

11. Marketing – bu ...

- a. Menejmentning ijodiy funktsiyasi.
- b. Menejmentning ijodiy funktsiyasi, iste'molchining tovar yoki xizmatni taklif qilish san'ati.
- c. Iste'molchining tovar yoki xizmatni taklif qilish san'ati.
- d. Iste'mol mahsulotlarining turli xillarini yaratish jarayoni.

6-MAVZU. LOYIHANING KAPITAL BYUDJETINI ISHLAB CHIQISH VA MOLIYALASHTIRISH MANBALARINI SHAKLLANTIRISH

6.1-topshiriq

Mavzu bo'yicha quyidagi kalit so'zlar mazmunini aytib bering:

1. Kapital
2. Kapital byudjeti
3. Investitsiya loyihasining kapital byudjeti
4. Kapital qiymati
5. Kapital qiymatini baholash
6. Investitsiyalash qarori
7. Kapital qiymatini boshqarish
8. Byudjetlashtirish
9. Kapital byudjetini ishlab chiqish

10. Loyiha qiymati
11. Moliyalashtirish manbalari
12. Investitsiya loyihasini moliyalashtirish manbalari
13. Muqobil kapital byudjeti
14. Loyiha qiymatini nazorat qilish
15. Korxona qiymati
16. Zaxira
17. Moliyalashtirish usullari
18. Moliyalashtirish vositalari
19. Pul oqimi
20. Sof pul oqimi

6.2-topshiriq

Mustaqil o'zlashtirish va o'zini tekshirish uchun savollar:

1. Loyihani amalga oshirishning moliyaviy rejasi.
2. Loyiha bo'yicha kapital byudjetini shakllantirish va uning moliyaviy manbalarini aniqlash va baholash.
3. Loyihani moliyalashtirish manbalari.
4. Loyihani moliyalashtirish usullari.
5. Loyihani moliyalashtirish bosqichlari va uning nazorati.
6. Loyihaviy moliyalashtirish mexanizmi.
7. Loyihaviy moliyalashtirishning zarurligi va samarasi.
8. Loyihaviy moliyalashtirishning mohiyati, shakllari va usullari.
9. Loyihaviy moliyalashtirishning an'anaviy kreditlashdan farqi.
10. Loyihaviy moliyalashtirishning sinditsiyalashgan kreditlashdan farqi.
11. Loyihaviy moliyalashtirish sxemalari.
12. Loyihaviy moliyalashtirishda parallel va ketma-ket moliyalashtirish.
13. Loyihaviy moliyalashtirish rivojlanishining jahon amaliyoti va tajribalari.
14. O'zbekistonda loyihaviy moliyalashtirishning huquqiy asoslari.
15. O'zbekistonda loyihaviy moliyalashtirish amaliyoti va uning rivojlanishi.
16. O'zbekistonda loyihaviy moliyalashtirishning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar.

17. Tugallangan qurilish ob'ektini ekspluatatsiyaga qabul qilish.

18. Loyiha samaradorligini baholashning asosiy usullari.

6.3-topshiriq

Investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning qanday turlari mavjud?

6.4-topshiriq

Investitsiya loyihalarini moliyalashtirish usullarini keltiring:

6.5-topshiriq

Kreditga layoqatlilik ko'rsatkichlari qanday miqdorni tashkil etishi lozim?

№	Ko'rsatkichlar nomi	I sinf	II sinf	III sinf	IV sinf
1	Likvidlik ko'effitsienti (Kl)				
2.	Muxtorlik ko'effitsieteti (Km)				
3.	Qoplash ko'effitsienti (Kq)				

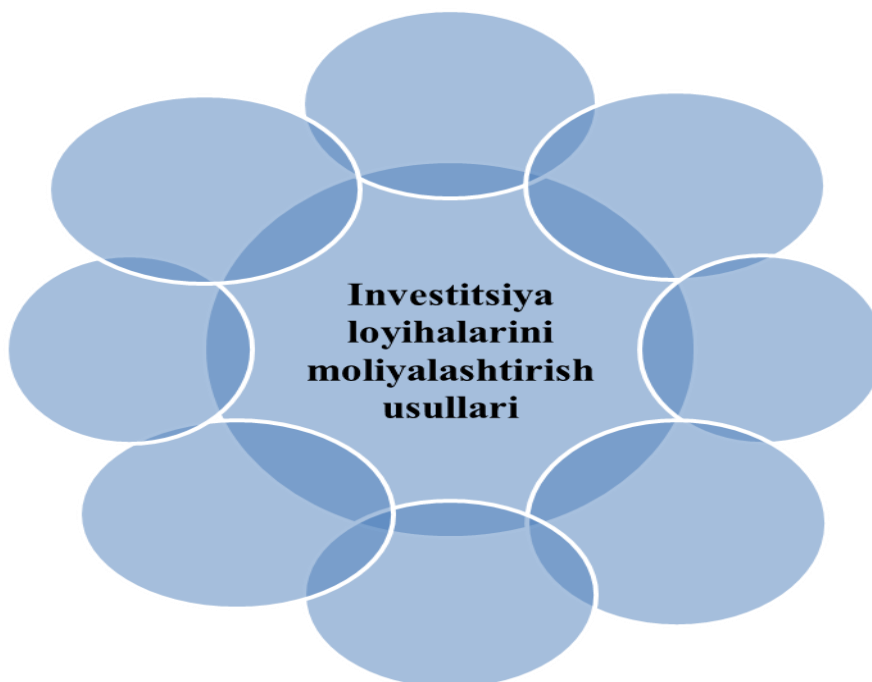
6.6-topshiriq

Mijoz investitsiya loyihasini kreditlash maqsadida tijorat bankidan kredit olish uchun qanday hujjatlar talab etiladi?

№	Hujjatlar nomi	Izoh
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
...		
n		

6.7-topshiriq

Masala. “Shafaq” aktsiyadorlik jamiyati 3 ta bir biriga bog’liq bo’lmagan aloxida A, B va V investitsiya loyixalariga 500 p.b. ni sarflamoqchi. Agar kapitalning “baho”si 10% bo’lsa, quyidagi jadval ma’lumotlari asosida optimal investitsiya portfelini shakllantiring.

Loyiha	Investitsiyalar, p.b.	Yillar bo'yicha daromadlar		
		1 – yil	2 – yil	3 – yil
A	- 200	80	100	180
B	- 240	100	180	140
V	- 220	140	140	100

6.8-topshiriq

Masala. “Gold-Star” aktsiyadorlik jamiyatida 2015 yilda kapital qo'yilmalarning 20 mln. p.b. korxonaning ishlab chiqarish maqsadlariga, 3 mln. p.b. esa noishlab chiqarish maqsadlariga yo'naltirilgan.

Ishlab chiqarishni rivojlantirishga yo'naltirilgan kapital qo'yilmalar quyidagicha taqsimlangan:

1. Yangi ishlab chiqarishga – 10 mln. p.b., shu jumladan:

- qurilish montaj ishlariga – 5 mln. p.b.,
- mashina va uskunalarga – 4 mln. p.b.

2. Rekonstruktsiya va texnik qayta jixozlashga – 8 mln. p.b., shu jumladan:

- qurilish-montaj ishlariga – 3 mln. p.b.,
- mashina va uskunalarga – 4 mln. p.b.

3. Modernizatsiyalashga (mashina va uskunalarning qiymati) – qolgan summa.

Kapital qo'yilmalarning iqtisodiy, texnologik va yangitdan qayta ishlab chiqarish bo'yicha tarkibini (strukturasini) aniqlang.

6.9-topshiriq

Quyida keltirilgan ta'riflarga tegishli javob – iqtisodiy atamalarni toping:

№	Tushuncha/ta'rif	Tegishli javobl ar
1	ishlab chiqarishda qatnashadigan, uzoq vaqt davomida haqiqiy shaklini o'zgartirmaydigan, bir necha ishlab chiqarish tsiklida qatnashadigan va o'z qiymatini yangidan	

	yaratiladigan mahsulotga asta-sekin o'tkazadigan mol-mulk guruhi.	
2	asosiy fondlarni vujudga keltirish va takror ishlab chiqarishga, shu jumladan yangi qurilishga, modernizatsiyalashga, rekonstruktsiya qilishga, texnik jihatdan qayta jihozlashga, shuningdek moddiy ishlab chiqarishning boshqa shakllarini rivojlantirishga kiritiladigan investitsiyalar.	
3	moliyaviy, moddiy va inson resurslarining umumiy qiymati bir-biriga to'g'ri keladigan investitsiya loyihalari.	
4	firmaning ustavi va tashkil etilish shakliga ko'ra aniqlanadigan boshlang'ich kapitali.	
5	iqtisodiyotning alohida tarmog'i bo'lib, unda ishlab chiqarish va noishlab chiqarish sanoati uchun asosiy vositalar quriladi, ta'mirlanadi va modernizatsiyalanadi. Kapital qurilishning tayyor mahsuloti bo'lib bino, inshoot va boshqa shu kabilar hisoblanadi.	
6	qurilishni amalga oshirish uchun shartnoma asosida maxsus qurilish tashkilotini jalb qilish.	
7	kapital qurilishni korxona va tashkilotlar o'z kuchi va o'z mablag'i hisobidan ma'lum bo'lim yoki bo'linma tomonidan amalga oshirilishi.	
8	respublika va mahalliy byudjetlardan, byudjetdan tashqari fondlardan yig'ladigan mablag'lar, shuningdek Hukumat kafolati ostida kirib keladigan xorijiy investitsiya va kreditlar.	
9	bu loyihaaning samaradorligi va maqsadga muvofiqligini ko'rishga imkon beruvchi boshlang'ich ma'lumotlar, shuningdek asosiy texnik va tashkiliy qarorlar, hisob-smeta, baholash va boshqa ko'rsatkichlarni o'zida mujassamlashtiruvchi hisob-analitik hujjatlar to'plamidir.	
10	O'zbekiston Respublikasida qabul qilingan qonunchilik andozalariga muvofiq ishlab chiqilgan zaruriy hujjatlarni hisobga olgan holda kapital qo'yilmalar hajmi va amalga	

	oshirish muddatini maqsadga muvofiqligini asoslovchi va shuningdek investitsiyalarni (biznes reja) amalga oshirish bo'yicha amaliy faoliyatning dasturidir.	
11	korxona va aholi mablag'lari, bank kreditlari, to'g'ridan-to'g'ri kirib keladigan xorijiy investitsiya va kreditlar.	

Harfli belgilanishlar	Tegishli javoblar
A	Kapital investitsiyalar
B	Ustav kapital
V	Texnik-iqtisodiy asosnoma
G	Muqobil loyihalar
D	Kapital qurilishni tashkil etishning xo'jalik usuli
E	Asosiy kapital
J	Kapital qurilishni tashkil etishning pudrat usuli
Z	Investitsion loyiha dasturi
I	Investitsiyalarni moliyalashtirish-ning markazlashgan manbalari
K	Kapital qurilish
L	Investitsiyalarni moliyalashtirish-ning markazlashmagan manbalari

6-mavzu bo'yicha test savollari:

1. Kapital qurilish jarayonida necha bosqich ajratiladi?

a. Ikki bosqich, ya'ni qurilish maydonini tanlash va ob'ektni loyihalashtirish

b. Ikki bosqich, ya'ni qurilishni amalga oshirish va texnik-iqtisodiy tadqiqotlar o'tkazish

c. Uch bosqich, ya'ni qurilish maydonini tanlash va ob'ektni loyihalashtirish; qurilish; ob'ektni foydalanishga topshirish

d. To'rt bosqich, ya'ni ob'ektni loyihalashtirish; qurilish maydonini tanlash va qo'yilmadarning iqtisodiy samaradorligini baholash

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Kapital qurilishda iqtisodiy islohotlarni yanada chuqurlashtirishni asosiy yo'nalishlari to'g'risida"gi Farmoni qachon qabul qilingan?

- a. 2003 yil 6 may PF-3240 sonli
- b. 2003 yil 6 may PF-3241 sonli
- c. 2005 yil 22 fevral PF-3320 sonli
- d. 2005 yil 11 noyabr PF-1230 sonli

3. Kapital qurilishda iqtisodiy islohotlarning borishini aks ettiruvchi ko'rsatkichlar tizimini ishlab chiqish va joriy etish kim tomonidan amalsha oshiriladi?

- a. Davlat arxitektura va qurilish qo'mitasi tomonidan
- b. Joylardagi hokimiyat organlari va qurilish tashkiloti tomonidan
- c. Vazirlar Mahkamasi tomonidan tasdiqlanib, davlat arxitektura qurilish qshmitasi tomonidan amalga oshiriladi
- d. Qurilish tashkiloti va buyurtmachi tomonidan

4. Akademik litseylar, kollejlarda qurilishi qaysi xarajatlar tarkibida moliyalashtiriladi?

- a. Ijtimoiy-madaniy
- b. Maorif
- c. Fan
- d. Madaniyat, ommaviy axborot vositalari

5. Quyidagilardan qaysi biri bozor iqtisodiyotining tartibga soluvchi mexanizmining tarkibiy qismini xarakterlaydi?

- a. Narx, talab va taklif
- b. Raqobat, talab va taklif
- c. Narx, raqobat, talab va taklif
- d. Narx, soliq, raqobat, davlat ijtimoiy dasturlari

6. Pulning qaysi vazifasi narxning shakllanishi bilan bog'liq?

- a. Muomala vositasi
- b. To'lov vositasi
- c. Qiymat o'lchovi
- d. Jamg'arma vositasi

7. Agar nominal daromad 8% ga oshsa, narxlar darajasi esa 10%ga oshsa, unda real daromad:

- a. 2% oshadi
- b. 18% oshadi
- c. 2% pasayadi
- d. 18% pasayadi

8. Mahsulot hajmiga qanday mehnat omillari ta'sir etadi?

- a. Xodimlar soni, mehnat unumdorligi, ish vaqti fondi, ish kuni davomiyligi
- b. Ishchilar soni, 1 ishchini ishlagan kunlari, ish kuni davomiyligi, ishchining bir soatlik ish unumi
- c. Mehnat unumdorligi, ish vaqti fondi, ish kuni davomiyligi, 1 ishchining ishlagan kunlari
- d. Xodimlar soni, jami ishlagan kishi-kunlar, kishi-soatlar, ishchining bir soatlik ish unumi

9. Quyidagilardan qaysi biri Investitsion dastur tarkibiga kirmaydi?

- a. Qurilishlarning adresli dasturi.
- b. Ustivor investitsion takliflar ro'yxati.
- c. Kapital qo'yilmalar prognozi.
- d. Investitsion loyixalar adresli dasturi.

10. Loyiha bo'yicha moliyalashtirish ochilib, asosiy qarzni dastlabki qaytarishgacha bo'lgan davr qanday ataladi?

- a. Foizsiz.
- b. Imtiyozli.
- c. Afzallik.
- d. Investitsion.

7-MAVZU. LOYIHANING ISHLAB CHIQRISH REJASI

7.1-topshiriq

Mavzu bo'yicha quyidagi kalit so'zlar mazmunini aytib bering:

1. Ishlab chiqarish tizimi

2. Investitsiya loyihasining ishlab chiqarish rejasi
3. Sanoat ishlab chiqarishi
4. Majburiyatlar
5. Savdo qatnashchilari
6. Tender savdosi
7. Kontrakt
8. Texnika
9. Texnologiya
10. Mahsulot
11. Xom ashyo
12. Material
13. Xarajat
14. O'zgaruvchan xarajat
15. O'zgarmas xarajat
16. Rekonstruktsiya
17. Loyihalovchi
18. Pudratchi
19. Tanlov hujjatlari
20. Qurilish muddati
21. Buyurtmachi
22. Imtiyoz
23. Qurilish-montaj ishlari
24. Avans to'lovi
25. Smeta
26. Inshoot
27. Asosiy fondlar
28. Ish vaqti fondi
29. Tayyor mahsulot
30. Raqobat

7.2-topshiriq

Mustaqil o'zlashtirish va o'zini tekshirish uchun savollar:

1. Loyihaning ishlab chiqarish rejasi.
2. Loyihani amalga oshirishning asosiy bosqichlari.
3. Qurilishning smeta qiymati va uni ishlab chiqish va tasdiqlash jarayonlari.

4. Loyihaning umumiy qiymati, uni shakllantirish va baholash.
5. Loyiha bo'yicha texnologiyalarni tanlash va keltirish.
6. Loyiha bo'yicha texnologiyalar raqobatbardoshligini baholash va asoslash.
7. Xom ashyo va resurslarga bo'lgan talabni aniqlash va ularning ta'minlanishi masalalari.
8. Xom ashyo va resurslar qiymati, tashish xarajatlari, taqdim etuvchi va etkazib beruvchilarni aniqlash va tanlash.
9. Mahsulot uchun xaridorlarni aniqlash va bozorga joylashish choralari.
10. Xom ashyo, materiallar va mahsulotlar xaridini tashkil etishda tender savdolarining ahamiyati.
11. Tender savdolari qatnashchilari tarkibi va ularning funktsiyalari.
12. Tender jarayoni va uni o'tkazish tartibi.
13. Tenderni tashkil etish va o'tkazishning huquqiy asoslari.
14. Loyihani amalga oshirishda shartnomalar turlari va majburiyatlari.
15. Loyihaning ishlab chiqarish quvvatini belgilash va unga ta'sir etuvchi omillar tahlili.

7.3-topshiriq

Investitsiya loyihasining ishlab chiqarish jarayoni qanday bosqichlardan iborat bo'ladi, agar:

- investitsiya loyihasi gazlama ishlab chiqarishga mo'ljallangan bo'lsa;
- investitsiya loyihasi poyafzal ishlab chiqarishga mo'ljallangan bo'lsa;
- investitsiya loyihasi qog'oz mahsulotlarini ishlab chiqarishga mo'ljallangan bo'lsa.

Ushbu ma'lumotlar asosida quyidagi jadval asosida o'z fikringizni bildiring va asoslang:

Bosqichlar	Tadbirlar	Muddati	Javobgarlar
1-bosqich			
2-bosqich			
3-bosqich			
4-bosqich			
5-bosqich			

6-bosqich			
7-bosqich			
8-bosqich			
9-bosqich			
...			
n-bosqich			

7.4-topshiriq

Masala. Korxona yangi texnologiya sotib olishga oid loyixani amalga oshirishni rejalashtirmoqda:

- texnologiya qiymati – 10 p.b. ga teng;
- ekspluatatsiya muddati – 5 yil;
- uskunalarining eskirish qiymati oddiy amortizatsiya xisoblash usuli yordamida aniqlanadi.

Mahsulot sotishdan tushadigan tushum prognoz ma'lumotlarga asosan, quyidagilarni tashkil etadi: 6,8; 7,5; 8,4; 8,0; 6,4 p.b. Mahsulot ishlab chiqarishga ketadigan xarajatlar (amortizatsiyasiz) quyidagicha: 1-yilda 3,4 p.b. ga teng va qolgan yillarda xar yili 3 % dan ortib boradi.

Foyda solig'i – 24 %.

Kapitalning "baxosi" – 19 % ga teng.

Korxona raxbariyati qoplanish muddati 3 yildan ortiq bo'lmagan loyixalarni moliyalashtirishni rejalashtirgan.

Investitsiya loyixalarini samaradorligini baxolashning statistik va dinamik usullaridan foydalanib, korxona uchun yuqorida keltirilgan loyixani amalga oshirish maqsadga muvofiqligi yoki maqsadga muvofiq emasligini aniqlang.

7.5-topshiriq

Masala. "Navro'z" firmasi 100 mln. so'm qiymatidagi plastmassa idishlarni ishlab chiqarish zavodini sotib oldi. Hisob-kitoblar shuni ko'rsatadiki, ushbu zavodni modernizatsiya qilish (zamonaviylashtirish) uchun birinchi yilda qo'shimcha 50 mln. so'm miqdoridagi mablag' talab etiladi. Biroq bunda kelgusi 8 yil davomida zavod har yili 25 mln. so'mdan pul tushumini olib kelishi ta'minlanishi nazarda tutilmokda. So'ngra, o'ninchi yildan so'ng firma zavodni hisob-kitoblarga ko'ra, 80 mln. so'm qoldiq qiymatida sotishni ko'zlab turibdi. "Navro'z" firmasi zavodni sotib

olishdan qanday foyda ko'radi?

7.6-topshiriq

Quyida keltirilgan ta'riflarga tegishli javob – iqtisodiy atamalarni toping:

№	Tushuncha/ta'rif	Tegishli javobl ar
1	1) korxona, tashkilotlar va jismoniy shaxslarga patent bilan himoyalangan ixtirolar, texnologiyalar, texnik va tijorat ma'lumotlaridan foydalanishni taqdim etish; 2) davlat organlari tomonidan turli faoliyatlarni aniq bir cheklov doirasida amalga oshirishga beriladigan ruxsat bo'lib, shunday faoliyatlar nazarda tutiladiki, ular nazorat ostida bo'lishi yoki ruxsat berilganligiga to'lovlar to'lanishi lozim.	
2	1) ixtirochiga beriladigan avtorlik huquqini hamda ixtiro uning o'ziga tegishlilikini tasdiqlovchi xujjat, guvohnoma; 2) qandaydir ish (kasb) yoki amaliy faoliyat bilan belgilangan sharoitlarda va belgilangan to'lovlarni (patent uchun to'lovlarni) to'laganda shug'ullanishga ruxsat beruvchi xujjat.	
3	korxona faoliyatida yoki professional faoliyatda qo'llaniladigan, lekin barchaga ma'lum va mashxur bo'lmagan turli ilmiy, texnik, moliyaviy, boshqaruv, tijorat, ishlab chiqarishga oid bilimlar yoki tajribalar yig'indisi.	
4	maxsus davlat muassasasidan ro'yhatdan o'tgan ifoda, belgi bo'lib, tovarda yoki qadoqlangan idishida mazkur tovarlarni va ularni ishlab chiqaruvchilarni boshqalardan ajralib turishi uchun xizmat qiladi.	
5	aksiyaning turi va soniga qarab, aksiyadan keladigan daromad shaklida aksiyadorlar o'rtasida yillik taqsimlanadigan aksiyanerlik jamiyati foydasining bir qismi.	
6	mahsulot va xizmatlar ishlab chiqarish natijalari bilan ishlab chiqarish va mehnat xarajatlari o'rtasidagi nisbat.	

Harfli belgila-nishlar	Tegishli javoblar
A	Iqtisodiy samaradorlik
B	Nou-xau
V	Litsenziya
G	Tovar belgisi, savdo markasi
D	Patent
E	Dividend

7-mavzu bo'yicha test savollari:

1. Kapital qurilish jarayonida necha bosqich ajratiladi?

- Ikki bosqich, ya'ni qurilish maydonini tanlash va ob'ektni loyihalashtirish.
- Ikki bosqich, ya'ni qurilishni amalga oshirish va texnik-iqtisodiy tadqiqotlar o'tkazish.
- Uch bosqich, ya'ni qurilish maydonini tanlash va ob'ektni loyihalashtirish; qurilish; ob'ektni foydalanishga topshirish.
- To'rt bosqich, ya'ni ob'ektni loyihalashtirish; qurilish maydonini tanlash va qo'yilmadarning iqtisodiy samaradorligini baholash.

2. Akademik litseylar, kasb-hunar kollejlari qurilishi qaysi xarajatlar tarkibida moliyalashtiriladi?

- Ijtimoiy-madaniy.
- Maorif.
- Fan.
- Madaniyat, ommaviy axborot vositalari.

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Kapital qurilishda iqtisodiy islohotlarni yanada chuqurlashtirishni asosiy yo'nalishlari to'g'risida"gi Farmoni qachon qabul qilingan?

- 2003 yil 6 mayda, PF-3240 sonli.
- 2003 yil 6 mayda, PF-3241 sonli.
- 2005 yil 22 fevralda, PF-3320 sonli.
- 2005 yil 11 noyabrda, PF-1230 sonli.

4. Quyidagilardan qaysi biri bozor iqtisodiyotining tartibga soluvchi mexanizmining tarkibiy qismini xarakterlaydi?

- a. Narx, talab va taklif.
- b. Raqobat, talab va taklif.
- c. Narx, raqobat, talab va taklif.
- d. Narx, soliq, raqobat, davlat ijtimoiy dasturlari.

5. Mahsulot hajmiga qanday mehnat omillari ta'sir etadi?

- a. Xodimlar soni, mehnat unumdorligi, ish vaqti fondi, ish kuni davomiyligi.
- b. Ishchilar soni, 1 ishchini ishlagan kunlari, ish kuni davomiyligi, ishchining bir soatlik ish unumi.
- c. Mehnat unumdorligi, ish vaqti fondi, ish kuni davomiyligi, 1 ishchining ishlagan kunlari.
- d. Xodimlar soni, jami ishlagan kishi-kunlar, kishi-soatlar, ishchining bir soatlik ish unumi.

6. Qanday sharoitda amalga oshiriluvchi loyihalarni ishlab chiqish eng murakkab hisoblanadi?

- a. Yangi tarmoq yuzaga kelishi bilan bog'liq holdagi loyihalar.
- b. Kuchli raqobatga ega bozorda o'z o'rnini topishga qaratilgan loyihalar.
- c. Kamyob yoki qiymati yuqori bo'lgan resurslardan foydalanishga asoslangan loyihalar.
- d. Turli imtiyoz va preferentsiyalardan holi bo'lgan loyihalar.

7. Bozorda tovar narxi qanday bo'lishi kerak?

- a. Yuqori.
- b. Past.
- c. Iqtisodiy asoslangan.
- d. O'rtacha.

8. Quyidagilarning qaysi biri haqiqatga yaqinroq hisoblanadi?

- a. Yaxshi tadbirkor yaxshi marketolog bo'la oladi.
- b. Yaxshi marketolog yaxshi tadbirkor bo'la oladi.
- c. Yaxshi tadbirkor yaxshi marketolog bo'la olmaydi.
- d. Yaxshi marketolog yaxshi tadbirkor bo'la olmaydi.

9. Intellektual tovarlar bozori – bu ...

- a. Intellektual salohiyat va tajribalarning tovar qiymatliklariga ega bo'lgan bozori.
- b. Aqliy mehnat mahsuli bo'lgan tovarlar va xizmatlar bozori.
- c. Ish kuchi muayyan qismining intellektual talab darajasiga erishgandagi bilim va qobiliyati sotib olinuvchi bozor.
- d. Yuqori ilmtalab sohalarda qo'lga kiritilgan ilmiy yangiliklar bozori.

10. Marketingga yo'naltirilgan korxonani aniqlash?

- a. Bozor uchun tovar ishlab chiqaradigan korxona.
- b. Sota oladigan tovarini ishlab chiqaradigan korxona.
- c. Ishlab chiqaradigan tovarini bozorda sotadigan korxona.
- d. Iste'molchi uchun tovar ishlab chiqaradigan korxona.

8-MAVZU. INVESTITSIYA LOYIHASINI BOSHQARISHNI REJALASHTIRISH VA TASHKIL ETISH

8.1-topshiriq

Mavzu bo'yicha quyidagi kalit so'zlar mazmunini aytib bering:

- 1. Rejalashtirish
- 2. Loyihani rejalashtirish
- 3. Investitsiya loyihasini nazorat qilish
- 4. Investitsiya loyihasini boshqarishni tashkil etish
- 5. Monitoring
- 6. Investitsiya loyihasi monitoringi
- 7. Boshqaruv shakli
- 8. Nazorat
- 9. Taqvimiy reja
- 10. Dastlabki nazorat
- 11. Joriy nazorat
- 12. Yakuniy nazorat
- 13. Moliyaviy nazorat
- 14. Boshqarish mahorati
- 15. Boshqarish funktsiyalari

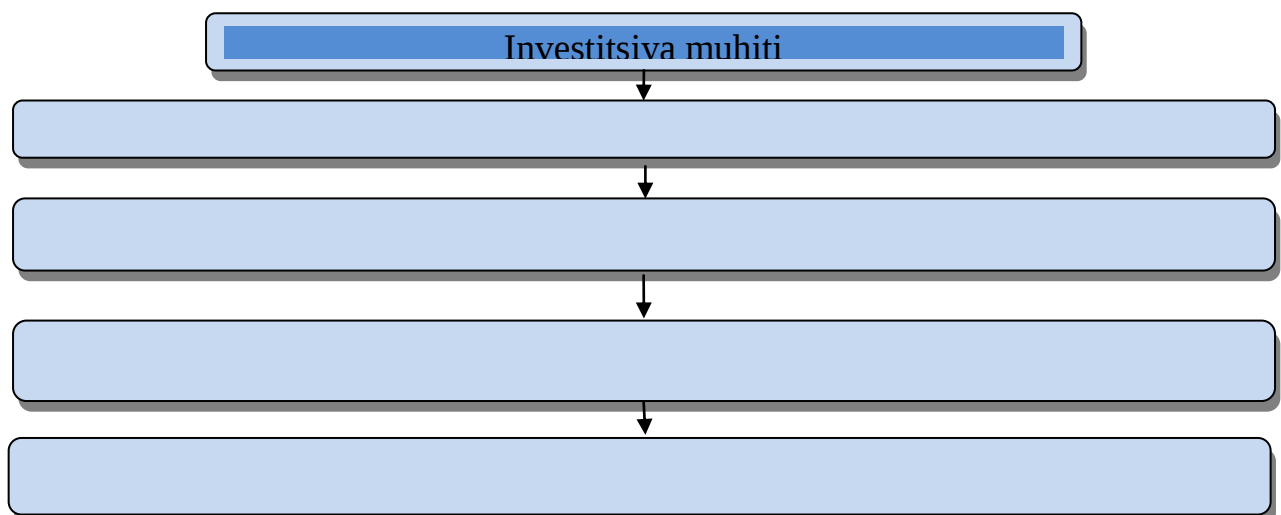
8.2-topshiriq

Mustaqil o'zlashtirish va o'zini tekshirish uchun savollar:

1. Rejalashtirish deganda nimani tushunasiz?
2. Loyihani boshqarishni rejalashtirish nima uchun zarur?
3. Investitsiya loyihasini nazorat qilish qanday amalga oshiriladi?
4. Investitsiya loyihasini boshqarishning uning prognoz ko'rsatkichlariga taqqoslama tahlili asosida olib borilishini qanday tushunasiz?
5. Monitoring degandi nimani tushunasiz?
6. Investitsiya loyihasi monitoringi nima uchun amalga oshiriladi?
7. Monitoringning qanday turlari mavjud?
8. Loyiha samaradorligini ta'minlashda monitoringning ahamiyati nimada?
9. Boshqaruvning qanday shakllari mavjud?
10. Nazorat qanday mazmunni ifoda etadi?
11. Taqvimiy reja qanday reja hisoblanadi?
12. Dastlabki nazorat qanday nazoratni aks ettiradi?
13. Joriy nazorat qanday jarayonlarni o'z ichiga oladi?
14. Yakuniy nazorat nima maqsadda olib boriladi?
15. Moliyaviy nazoratning maqsadi va ahamiyati nimada?
16. Boshqarish mahorati qanday shakllanadi?
17. Boshqarish funktsiyalarini bilasizmi?

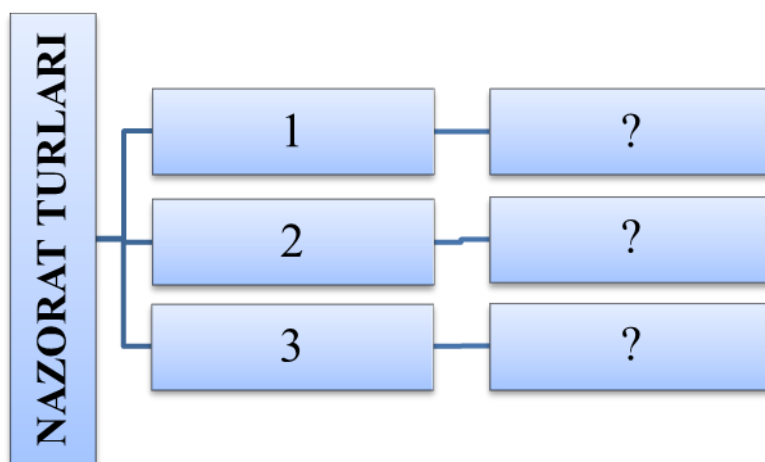
8.3-topshiriq

Banklarda loyihalarni moliyalashtirish jarayoni ketma-ketligi va mazmunini keltiring:

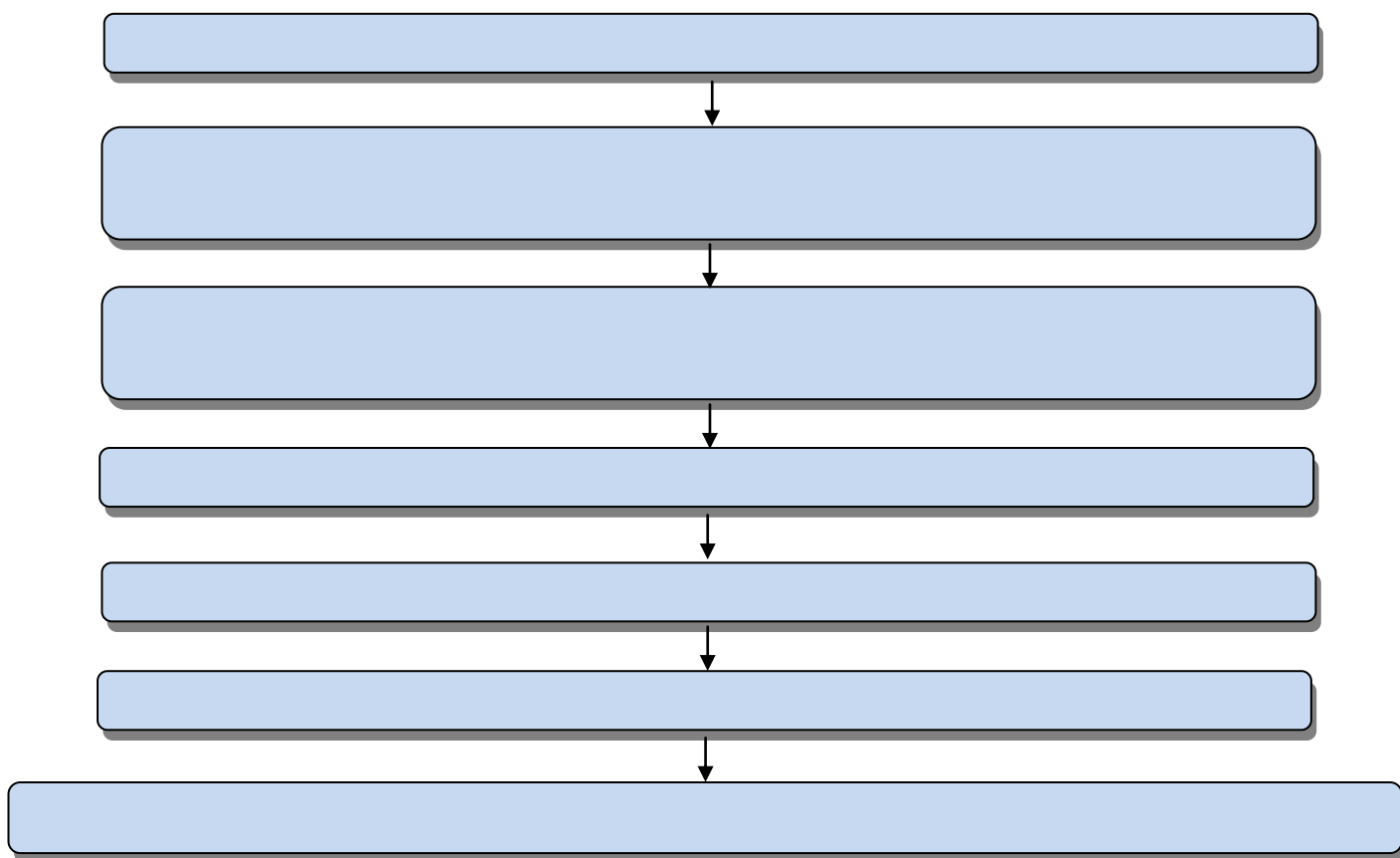
8.4-topshiriq

Investitsiya loyihasini amalga oshirishda qo'llaniladigan nazorat turlarini va ularning mazmunini keltiring:

8.5-topshiriq

Banklarda investitsiya loyihalarini boshqarish bosqichlarini yoriting:

8-mavzu bo'yicha test savollari:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Tender savdolarini tashkil etishni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori qachon qabul qilingan?

- a. 2003 yil 3 iyul, №302.
- b. 2003 yil 1 aprel, №101.
- c. 2000 yil 8 yanvar, №404.
- d. 2000 yil 21 noyabr, №456.

2. Asosiy fondlarning texnik holatini tahlil qilishda hisoblanadigan ko'rsatkichlarni ko'rsating.

- a. Yaroqlilik va eskirish darajasi.
- b. Yaroqlilik darajasi.
- c. Eskirish va yangilanish darajasi.
- d. Yaroklilik va yangilanish darajasi.

3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Kapital qurilishda tanlov savdolari tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori qachon qabul qilingan?

- a. 2003 yil 3 iyul, №302.
- b. 2003 yil 1 aprel, №101.
- c. 2000 yil 8 yanvar, №404.
- d. 2000 yil 21 noyabr, №456.

4. Korxonaning daromad va xarajatlari qaysi moliyaviy hujjatda o'z aksini topgan?

- a. Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobot.
- b. Buxgalteriya balansida.
- c. Xususiy kapital.
- d. Loyihaning pul oqimi to'g'risidagi ma'lumotlarda.

5. Kapital qurilishda iqtisodiy islohotlarning borishini aks ettiruvchi ko'rsatkichlar tizimini ishlab chiqish va joriy etish kim tomonidan amalga oshiriladi?

- a. Davlat arxitektura va qurilish qo'mitasi tomonidan.
- b. Joylardagi hokimiyat organlari va qurilish tashkiloti tomonidan.
- c. Vazirlar Mahkamasi tomonidan tasdiqlanib, Davlat arxitektura

qurilish qo'mitasi tomonidan.

d. Qurilish tashkiloti va buyurtmachi tomonidan.

6. Davlat investitsiya dasturi tarkibiga kiritilgan loyihalarning davlat monitoringi kim tomonidan olib boriladi?

- a. Moliya vazirligi.
- b. Vazirlar Mahkamasi.
- c. Iqtisodiyot vazirligi.
- d. Hokimliklar.

7. Vaqt mobaynidagi pul qiymati kontseptsiyasi asosida nima yotadi?

- a. Bugungi 1 so'mning qiymati kelgusida olinadigan 1 so'mning qiymatidan yuqori turishi
- b. Hozirgi vaqtdagi pulning qiymati kelgusidagi pulning qiymatiga teng
- c. Kelgusidagi pulning qiymati hozirgi vaqtdagi pulning qiymatidan yuqori
- d. Kelgusi qiymat inflyatsiyani hisobga olganda joriy qiymatga teng

8. Qaysi shart diskontlash tamoyilining kelib chiqishiga turtki bo'lgan?

- a. Iqtisodiyotni liberallashtirish
- b. Valyutalarni konvertatsiyalash
- c. Foizsiz kreditlar olish imkoniyati
- d. Pul mablag'larini foiz asosida safarbar etish imkoniyati

9. Narx funktsiyalarini ko'rsating?

- a. Bozor muvozanatini ta'minlash; hisob-kitob, o'lchov; iqtisodiy regulyator; raqobat vositasi; ijtimoiy himoya; to'lov; qiymat.
- b. Bozor muvozanatini ta'minlash; hisob-kitob, o'lchov; iqtisodiy regulyator; raqobat vositasi; ijtimoiy himoya; to'lov.
- c. Bozor muvozanatini ta'minlash; hisob-kitob, o'lchov; iqtisodiy regulyator; raqobat vositasi; ijtimoiy himoya.
- d. Bozor muvozanatini ta'minlash; hisob-kitob, o'lchov; iqtisodiy regulyator; raqobat vositasi; ijtimoiy himoya; qiymat.

10. Investitsiya bozorida marketing tadqiqotlari qanday

maqsadlarda olib boriladi?

- a. Investitsiya muhitini o'rganish
- b. Eng yuqori samara keltiruvchi investitsiyalash sohlari va ob'ektlarini tadqiq etish va aniqlash
- c. Investitsiya bozorida potentsial investorlarni aniqlash
- d. Investitsiyalar mahsulotlarini joylashtirish ob'ektlarini tadqiq etish

9-MAVZU. LOYIHA RISKLARINI BOSHQARISH

9.1-topshiriq

Mavzu bo'yicha quyidagi kalit so'zlar mazmunini aytib bering:

1. Risk
2. Loyiha risklari
3. Investitsiya loyihasi risklarini boshqarish
4. Risk turlari
5. Loyiha risklari tasnifi
6. Investitsiya loyihasi risklarining oldini olish
7. Investitsiya loyihasining risklarini pasaytirish
8. Investitsiya loyihasi risklarini qoplash
9. Riskdan qochish
10. Riskni sug'urtalash
11. Loyiha risklarini diversifikatsiyalash
12. Risk tamoyillari
13. Moliyaviy risklar
14. Iqtisodiy risklar
15. Texnik risklar
16. Texnologik risklar
17. Tijorat risklari
18. Kredit risklari
19. Siyosiy risklar
20. Ijtimoiy risklar
21. Tadbirkorlik riski
22. Ekologik risklar
23. Noaniqlik
24. Riskning sifat tahlili
25. Riskning miqdor tahlili

- 26. Riskli vaziyat
- 27. Risk omili
- 28. Risk tahlili
- 29. Risklarni tahlil qilish usullari
- 30. Risklar monitoringi

9.2-topshiriq

Mustaqil o'zlashtirish va o'zini tekshirish uchun savollar:

1. Risk tushunchasining lug'aviy ma'nosi nimani anglatadi?
2. Risk atamasi haqida qanday ta'riflar va talqinlarni o'rgangansiz?
3. Risk manmunini o'rganishning ahamiyati nimada?
4. Noaniqlik deganda nimani tushunasiz?
5. Risk va noaniqlik tushunchalari qanday farqlarga ega?
- 6.
7. Loyiha risklari qanday risklardan iborat?
8. Investitsiya loyihasi risklarini boshqarishning mazmuni va ahamiyatini aytib bering.
9. Risk turlari va ularning mazmunini tushuntirib bering.
10. Loyiha risklari tasnifi deganda nimani tushunasiz?
11. Investitsiya loyihasi risklarining oldini olish uchun qanday choralar amalga oshiriladi?
12. Investitsiya loyihasining risklarini pasaytirish yo'llarini aytib bering.
13. Investitsiya loyihasi risklarini qoplash uchun nimalar qilish lozim?
14. Riskdan qochish deganda nimani tushunasiz?
15. Riskni sug'urtalash nima uchun amalga oshiriladi?
16. Loyiha risklarini diversifikatsiyalashning maqsadi va ahamiyati nimada?
17. Risk qanday tamoyillarga asoslanadi?
18. Moliyaviy risklar tarkibiga qanday risklar kiradi?
19. Iqtisodiy risklar tarkibini aytib bering.
20. Texnik risklarga qanday risklar kiradi?
21. Texnologik risklar deganda nimani tushunasiz?
22. Tijorat risklari mazmunini aytib bering.
23. Ijtimoiy risklarga qanday risklar kiradi?
24. Ekologik risklarning kelib chiqish sabablari nimada?

25. Riskning sifat tahlili qanday mazmunga ega?
26. Riskning miqdor tahlili qanday tahlillarga asoslanadi?
27. Risk omili deganda nimani tushunasiz?
28. Risklarni tahlil qilishning qanday usullari mavjud?
29. Risklar monitoringi nima maqsadda olib boriladi?

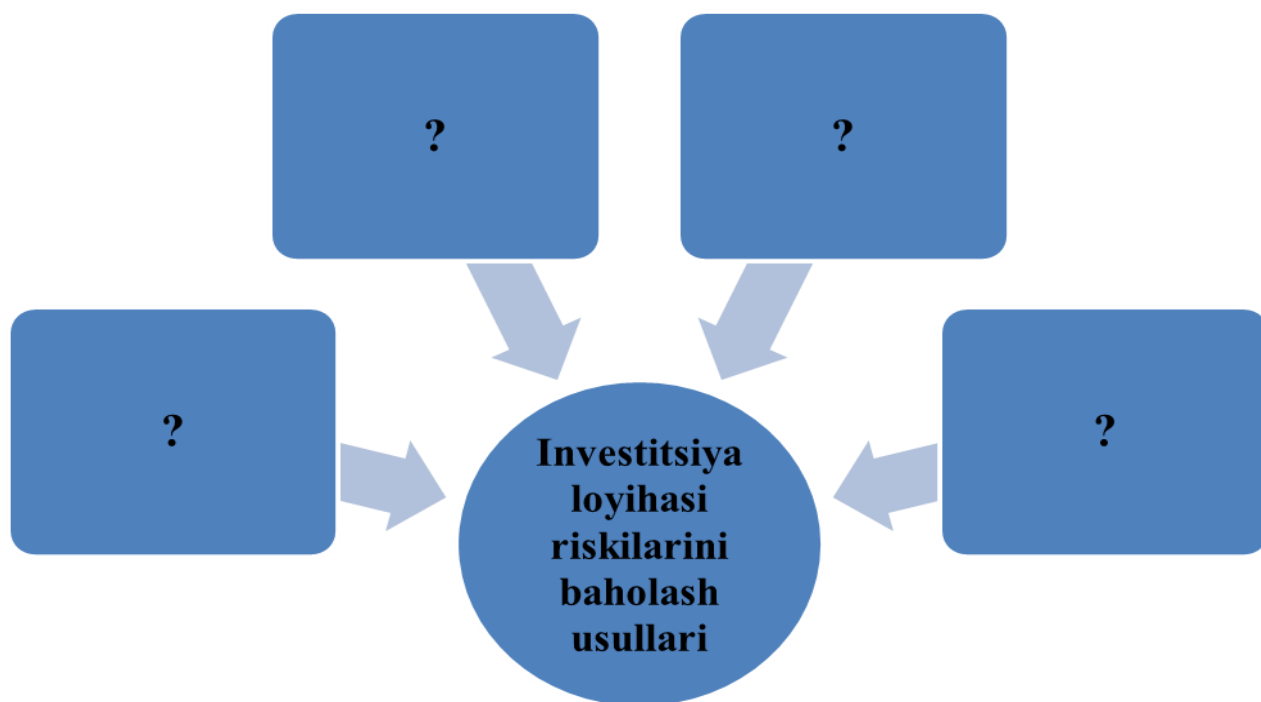
9.3-topshiriq

Investitsiya loyihalari samaradorligiga ta'sir etuvchi risk omillarini aniqlang va izohini bering:

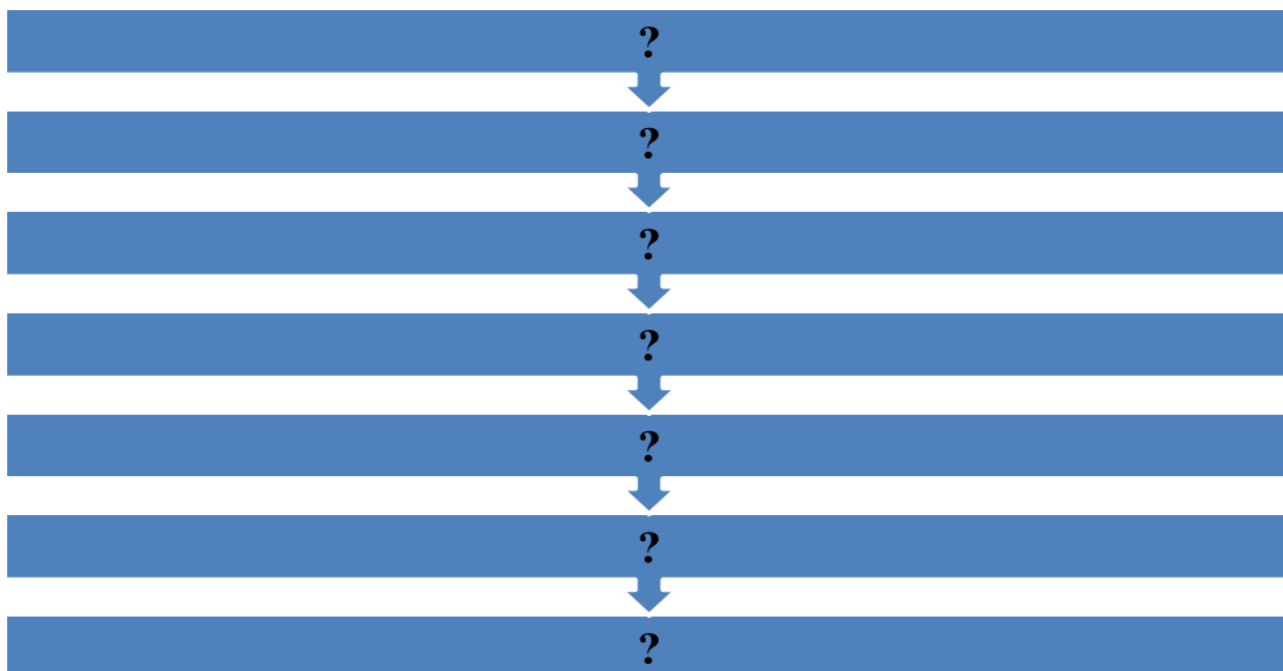
9.4-topshiriq

Investitsiya loyihasi risklarini baholash usullari nomi va ularning qo'llanilish xususiyatlarini yoriting:

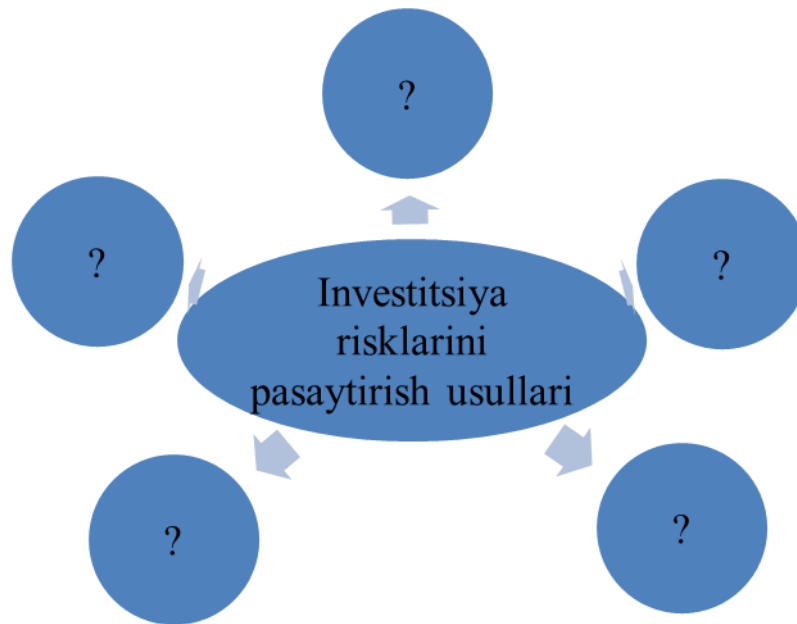
9.5-topshiriq

Loyihani ishlab chiqish va amalga oshirish jarayonlarida risklarni boshqarish tizimining bosqichlarini keltiring:

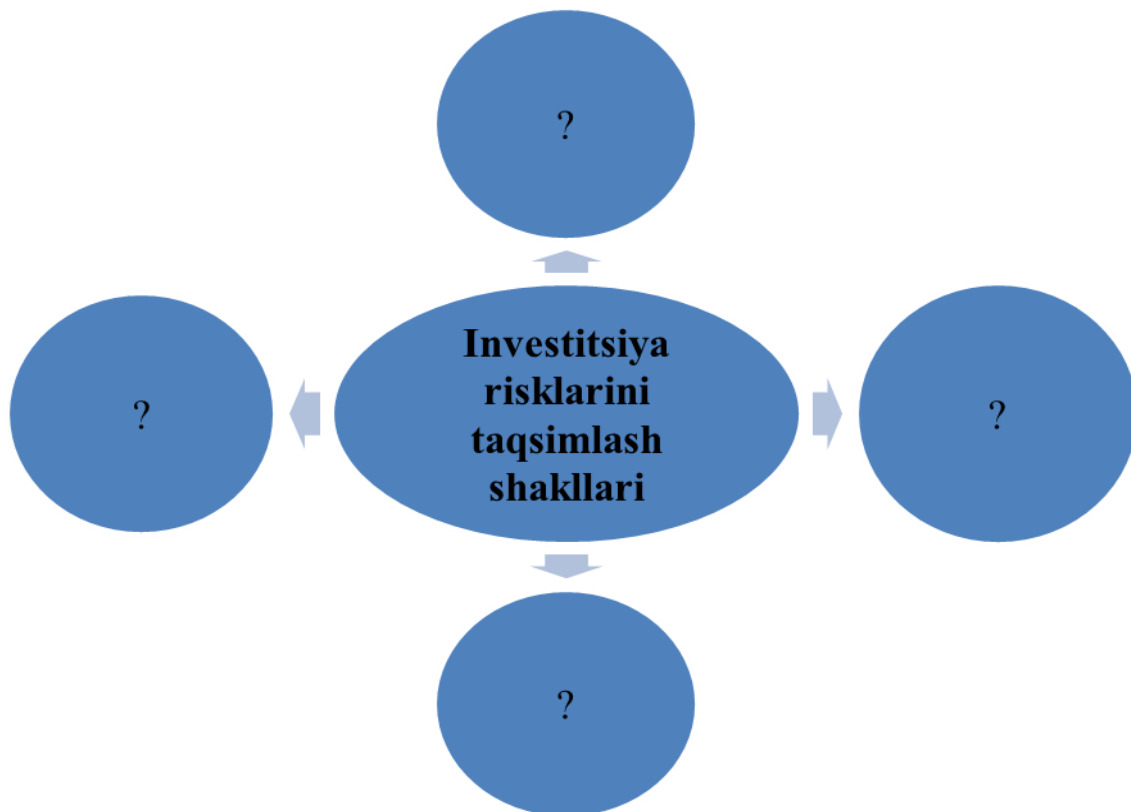
9.6-topshiriq

Investitsiya loyihasi risklarini pasaytirish usullarini aniqlang:

9.7-topshiriq

Investitsiya loyihasi risklarini taqsimlash shakllarini aniqlang:

9.8-topshiriq

Quyida keltirilgan ta'riflarga tegishli javob – iqtisodiy atamalarni toping:

№	Tushuncha/ta'rif	Tegishli javobl ar
1	salbiy natija bo'lishini yoki hech qanday natija bo'lmasligini anglatadi, quyidagi risk turlarini o'z ichiga oladi: fors-major, ekologik, siyosiy, transport va qisman tijorat risklari (mulkiy, ishlab chiqarish, savdo) ham kiradi.	
2	oqibatida ham ijobiy, ham salbiy natijaga erishish mumkin. Bunday risklarga tijorat risklarining bir qismi bo'lgan moliyaviy risklar kiradi.	
3	tabiiy ofatlarning yuzaga kelishi natijasida paydo bo'ladi: zilzilalar, suv toshqini, tsunami, yong'inlar, epidemiyalar va h.k.	
4	atrof-muhitni ifloslanishi bilan bog'liq risklar.	
5	mamlakatning siyosiy holati va hukumatning siyosiy faoliyati bilan bog'liq. Siyosiy risklar ishlab chiqarish va savdo shart-sharoitlarining buzilishi aynan xo'jalik yurituvchi sub'ektlarga bog'liq bo'lmagan sabablar natijasida kelib chiqadi.	
6	yuklarni turli transport orqali: avtomobil, dengiz, daryo, havo, temir yo'llar va h.k.larda tashishda yuzaga keladigan hatarlar bilan bog'liq.	
7	korxona moliyaviy-xo'jalik faoliyatida yo'qotishlarning paydo bo'lish ehtimoli bo'lib, tuzilgan tijorat bitimining natijalarini noaniqligini bildiradi.	
8	moliyaviy resurslarni yo'qotish ehtimoli bilan bog'liq risklar.	
9	qarz oluvchi tomonidan kreditorga asosiy qarz va u bo'yicha foizlarni qaytarib bermaslik riski.	

Harfli belgila-nishlar	Tegishli javoblar
A	Moliyaviy risklar
B	Ekologik risklar
V	Fors-major risklar
G	Transport risklari
D	Spekulyativ risklar
E	Kredit riski
J	Siyosiy risklar
Z	Tadbirkorlik risklari
I	Sof risklar

9-mavzu bo'yicha test savollari:

1. Korxona tomonidan risklarni sug'urtalashda qaysi usul afzalroq hisoblanadi?

- Sug'urta kompaniyasi tomonidan sug'urtalash.
- O'zini-o'zi sug'urtalash.
- Ikkalasi ham birdek.
- To'g'ri javob yo'q.

2. Qaysi investitsiya loyihalari eng katta riskga ega?

- Yangi uskunalar hisobiga ishlab chiqarishni kengaytirishga qaratilgan.
- Ishlab chiqarish samaradorligini oshirish bilan bog'liq.
- Yangi tovar va xizmatlarni yaratish bilan bog'liq.
- Davlat organlari ehtiyojlarini qondirish bilan bog'liq.

3. Pulning real qiymati ko'rsatkichi inflyatsiya indeksiga, ya'ni:

- Baholar o'sishining o'rtacha yillik indeksiga teskari proportsionallikda bo'ladi.
- Baholar o'sishining o'rtacha yillik indeksiga to'g'ri proportsionallikda bo'ladi.
- Baholar o'sishining o'rtacha yillik indeksiga bog'liq bo'ladi.
- Baholar o'sishining o'rtacha yillik indeksiga bog'liq bo'lmaydi.

4. Quyidagilarning qaysi biri spekulyativ risklarga taalluqli?

- a. Savdo risklari.
- b. Ishlab chiqarish risklari.
- c. Moliyaviy risklar.
- d. Mulkiy risklar.

5. Risklarni boshqarish tizimidagi tashqi omillarni aytib bering.

- a. Riskni tartibga solish sohasidagi me'yoriy baza, tashkiliy tuzilma.
- b. Makroiqtisodiy omillar, tashkiliy tuzilma.
- c. Riskni tartibga solish sohasidagi me'yoriy baza, makroiqtisodiy omillar.
- d. Riskni tartibga solish sohasidagi me'yoriy baza, tashkiliy tuzilma, makroiqtisodiy omillar.

6. Inflyatsiya bog'liq bo'lishi mumkin:

- a. Faqat YaIMning o'sishi bilan
- b. Uning rivojlanishi mansabiga bog'liq ravishda YaIMning o'sishi yoki pasayishi bilan
- c. Faqat YaIMning pasayishi bilan
- d. YaIMning o'sishi bilan, agar iqtisodiyot to'la bandlik sharoitida rivojlanayotgan bo'lsa

7. Nisbiy narxlar nima?

- a. Bir mahsulot qiymatini absolyut pul miqdorida ko'rsatib beradi
- b. Bir mahsulot qiymatining davlat tomonidan aniqlanishi
- c. Bozordagi narx
- d. Bir mahsulot qiymati orqali boshqa mahsulot qiymati ko'rsatib beriladi

8. Bazisli baholar indeksini hisoblash uchun

- a. Har bir davr uchun olingan ko'rsatkichni baza sifatida qabul qilingan davr ko'rsatkichiga bo'lish lozim bo'ladi
- b. Har bir davr uchun olingan ko'rsatkichni baza sifatida qabul qilingan davr ko'rsatkichiga ko'paytirish lozim bo'ladi
- c. Har bir davr uchun olingan ko'rsatkichni baza sifatida qabul qilingan davr ko'rsatkichiga qo'shish bo'ladi
- d. Har bir davr uchun olingan ko'rsatkichni baza sifatida qabul

qilingan davr ko'rsatkichidan ayirish lozim bo'ladi

9. Absolyut narxlar – bu:

- a. Bir mahsulot qiymatini absolyut pul miqdorida ko'rsatib beradi.
- b. Bir mahsulot qiymatining davlat tomonidan aniqlanishi.
- c. Talab va taklif yuzaga chiqargan narx.
- d. Bozordagi narx.

10. Joriy va doimiy narxlar. Bular qanday narxlar?

- a. Bozorda yuzaga chiqqan narxlar.
- b. Mahsulot qiymatini absolyut pul miqdorida ko'rsatib beradi.
- c. Inflyatsiya natijasida vaqt mobaynida o'zgaradigan narxlar.
- d. O'zgarmaydigan narxlar.

10-MAVZU. LOYIHANING SIFAT MENEJMENTI

10.1-topshiriq

Mavzu bo'yicha quyidagi kalit so'zlar mazmunini aytib bering:

- 1. Sifat
- 2. Sifatni boshqarish
- 3. Loyihaning sifat menejmenti
- 4. Sifatni boshqarishning zamonaviy kontseptsiyasi
- 5. Loyihaning sifat menejmenti dasturi
- 6. Litsenziya
- 7. Standart
- 8. Xalqaro standart
- 9. Mahsulotni sertifikatlash
- 10. Texnologiyalarni baholash
- 11. Xom ashyo sifatini baholash
- 12. Materiallar sifati
- 13. Qurilish ob'ektini ekspluatatsiyaga qabul qilish
- 14. Standartlash agentligi
- 15. Xalqaro standartlashtirish tashkiloti
- 16. Loyihaning sifat nazorati
- 17. Mahsulotning sinovi jarayoni
- 18. Ta'mirlash xarajatlari

19. Shartnoma shartlari

20. Xalqaro standartlashtirish tashkilotlari (ISO)

10.2-topshiriq

Mustaqil o'zlashtirish va o'zini tekshirish uchun savollar:

1. Loyihani boshqarishni tashkil etish tizimi.
2. Loyihaning sifat menejmenti.
3. Loyiha sifati menejmentining zarurligi va amalga oshirilish xususiyatlari.
4. Loyihaga oid me'yorlar va standartlar.
5. Loyihaning litsenzion faoliyati.
6. Loyiha bo'yicha lizentsiyalar olish va ularning turlari.
7. Mahsulotlarni sertifikatlashtirish va uning sifat nazorati.
8. Qurilish ob'ektini ekspluatatsiyaga qabul qilishda ob'ektning sifati qanday aniqlanadi?
9. Xom ashyo sifatini baholash qanday amalga oshiriladi va nima uchun zarur?
10. Xalqaro standart deganda nimani tushunasiz?
11. Litsenziya qachon va nima maqsadda beriladi?
12. Standartlash agentligi (tashkiloti)ning vazifalari nimalardan iborat?
13. Mahsulotning sinovi jarayoni nimalarni o'z ichiga oladi?
14. Sifatni boshqarishni takomillashtirish uchun qanday choralarni ko'rish lozim?

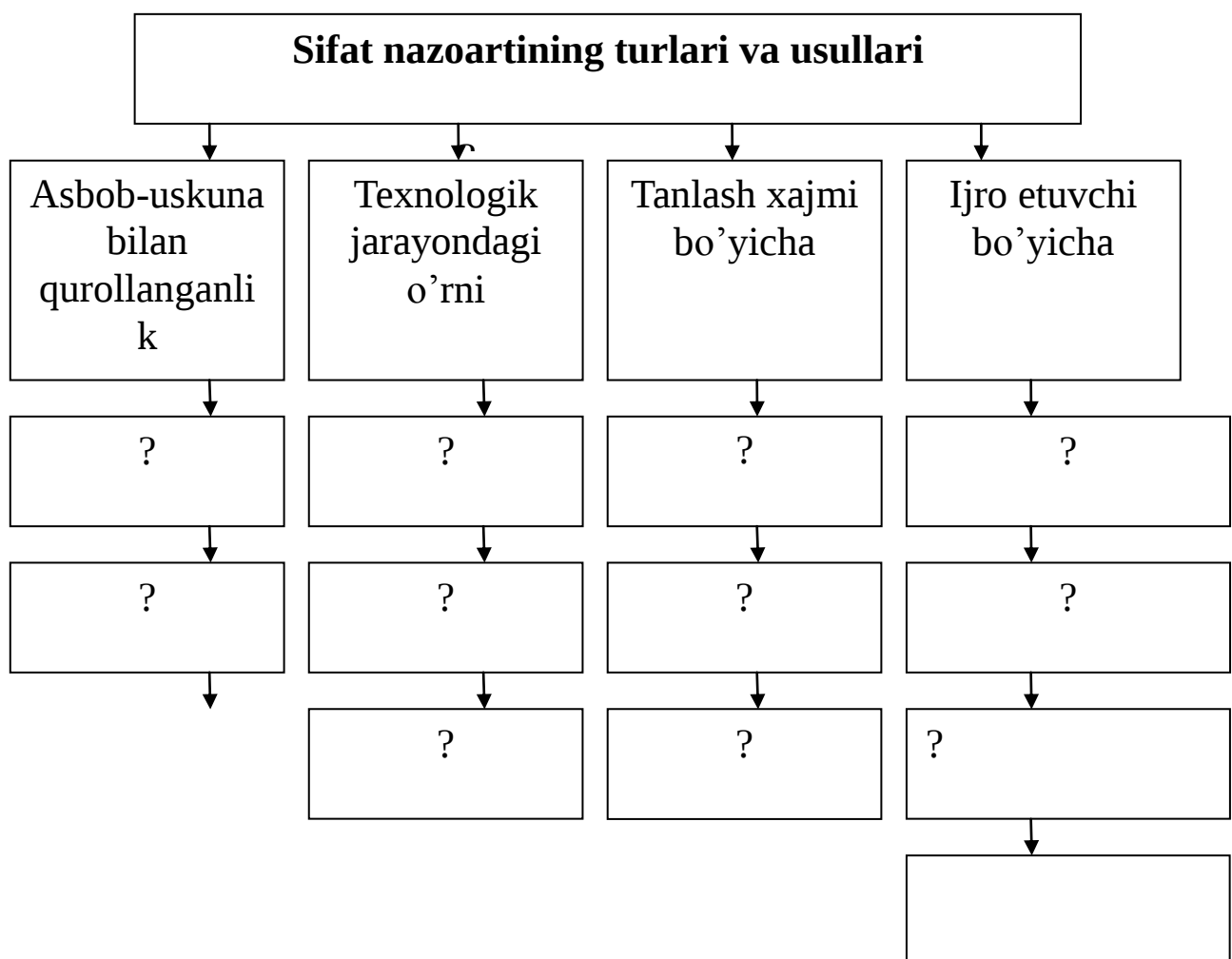
10.3-topshiriq

Loyiha sifatini nazorat dasturi quyidagi chora-tadbirlarni ko'zda tutadi:

№	Chora-tadbirlar mazmuni
1	
2	
3	

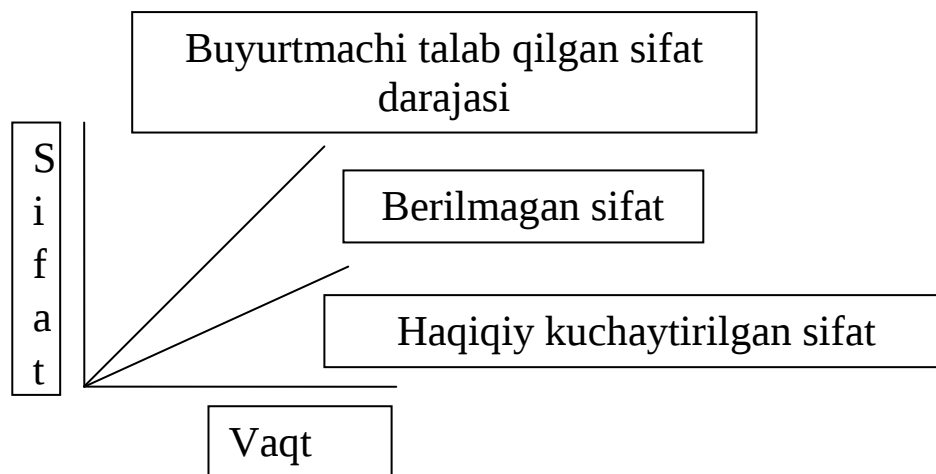
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	

10.4-topshiriq
Loyiha sifatini nazorat turlari va usullarini aniqlang:

10.5-topshiriq

Quyidagi rasm da keltirilgan ma'lumotlar asosida o'z tushunchangizni bildiring:

10-mavzu bo'yicha test savollari:

1. Bazisli baholar indeksini hisoblash uchun

- a. Har bir davr uchun olingan ko'rsatkichni baza sifatida qabul qilingan davr ko'rsatkichiga bo'lish lozim bo'ladi.
- b. Har bir davr uchun olingan ko'rsatkichni baza sifatida qabul qilingan davr ko'rsatkichiga ko'paytirish lozim bo'ladi.
- c. Har bir davr uchun olingan ko'rsatkichni baza sifatida qabul qilingan davr ko'rsatkichiga qo'shish bo'ladi.
- d. Har bir davr uchun olingan ko'rsatkichni baza sifatida qabul qilingan davr ko'rsatkichidan ayirish lozim bo'ladi.

2. Pulning real qiymati ko'rsatkichi inflyatsiya indeksiga, ya'ni:

- a. Baholar o'sishining o'rtacha yillik indeksiga teskari proportsionallikda bo'ladi.
- b. Baholar o'sishining o'rtacha yillik indeksiga to'g'ri proportsionallikda bo'ladi.
- c. Baholar o'sishining o'rtacha yillik indeksiga bog'liq bo'ladi.
- d. Baholar o'sishining o'rtacha yillik indeksiga bog'liq bo'lmaydi.

3. Investitsiya muhitiga qanday omillar ta'sir ko'rsatadi?

- a. Ijtimoiy, siyosiy omillar.
- b. Ijtimoiy, iqtisodiy omillar.
- c. Siyosiy, iqtisodiy omillar.
- d. Iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy omillar.

4. Tashkiliy tuzilmalarni hosil qiladigan boshqarish organlari

- a. Boshqaruv tizimi shaklida bo'ladi.
- b. Boshqaruv bo'g'inlari shaklida bo'ladi.
- c. Boshqaruv bosqichlari shaklida bo'ladi.
- d. Boshqaruv tizimi va bo'g'inlari shaklida bo'ladi.

5. Inflyatsiyani hisoblashda necha xil baho indeksidan foydalaniladi?

- a. Bazisli va zanjirli baho indekslari.
- b. Oddiy va murakkab.
- c. Bazisli va oddiy.
- d. Zanjirli va murakkab.

6. Menejment – bu ...

- a. Maqsad va dasturlarni bozor holatiga bog'liq holda doimo to'g'rilab turish.
- b. Korxonani boshqarish.
- c. Korxonaning muvaffaqiyatga erishishga yo'naltirilgan faoliyatini professional amalga oshirishning mustaqil turi.
- d. Ishlab chiqilgan qarorlarga dastur-maqsadli kompleks yondashuv.

7. Mahsulot sifatiga bahoni kim beradi?

- a. Iste'molchi.
- b. Reklama beruvchi.
- c. Ekspertlar.
- d. Iste'molchi, reklama beruvchi.

8. Texnologiya – bu ...

- a. Texnika, asosiy ishlab chiqarish vositalari yig'indisi.
- b. Sifatli va arzon tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishda

qo'llaniladigan mehnat predmetlari va vositalari yig'indisi.

c. Xom ashyo, materiallar va axborotni qayta ishlash usullari yig'indisi.

d. Barcha javob to'g'ri.

9. Asosiy vositalar ishlab chiqarishda ishtirok etishiga qarab kanday guruhlariga bo'linadi?

a. Aktiv va passiv asosiy vositalarga.

b. Noishlab chiqarish va ishlab chiqarish asosiy vositalariga.

c. Sanoat ishlab chiqarish va boshqa ishlab chiqarish asosiy vositalariga.

d. Korxona ixtiyoridagi va ijaraga berilgan asosiy vositalarga.

10. Loyiha muhitiga ta'sir qiluvchi omillar darajasini baholash chegarasini ko'rsating.

a. "0"dan "3"gacha bahoda.

b. "0"dan "4"gacha bahoda.

c. "0"dan "2"gacha bahoda.

d. "0"dan "5"gacha bahoda.

11-MAVZU. LOYIHA KOMANDASINI BOSHQARISH

11.1-topshiriq

Mavzu bo'yicha quyidagi kalit so'zlar mazmunini aytib bering:

1. Loyiha komandasi

2. Investitsiya loyihasi komandasini boshqarish

3. Loyiha komandasi

4. Loyiha komandasini shakllantirish

5. Loyiha komandasini rivojlantirish

6. Loyiha menejeri

7. Investitsiya loyihasi komandasi faoliyati

8. Loyiha komandasi personalini

9. Komanda personalini boshqarish

10. Rahbar

11. Xodim
12. Kadrlar psixologiyasi
13. Rahbarlik san'ati
14. Rahbarlik tajribasi
15. Rahbarlik mahorati
16. Loyiha komandasi tarkibi
17. Motivatsiya
18. Rag'batlantirish
19. Mukofot
20. Xodimlarni saralash
21. Kadrlar siyosati
22. Mehnat bozori
23. Mehnat resurslari
24. Intellektual mulk
25. Xodimlar malakasini oshirish
26. Xodimlarni o'qitish
27. Xodimlarni qayta tayyorlash
28. Xodimlar ish joyi
29. Xodimlar attestatsiyasi
30. Xodimlar lavozimi
31. Xodimlar zaxirasi
32. Mehnat haqi

11.2-topshiriq

Mustaqil o'zlashtirish va o'zini tekshirish uchun savollar:

1. Loyiha menejeri va uning asosiy funktsiyalari.
2. Loyiha rahbari va uning loyiha menejmentidan farqli jihatlari.
3. Loyiha komandasini tuzish va uni boshqarish.
4. Loyiha komandasiga mutaxassislarni jalb etish va ularni boshqarish.
5. Loyiha komandasi rahbarining asosiy vazifalari va majburiyatlari.
6. Loyiha komandasi xodimlari faoliyatini rag'batlantirish, muvofiqlashtirish va nazorat qilish.
7. Loyiha komandasining loyiha monitoringini olib borish harakatlari rejasi.

8. Loyiha komandasi va uning rahbari tomonidan qarorlarni qabul qilish va unga sabab bo'luvchi omillar.

9. Loyiyaning ahvoli tang vaziyatga tushganda loyiha komandasi amalga oshiradigan ishlar.

10. Loyiha komandasi tomonidan loyihaga oid tahlil qilinadigan hujjatlar.

11. Loyiha komandasi xodimlari zaxirasini shakllantirish.

12. Loyiha komandasi xodimlarini o'qitish, malakasini oshirish va tayyorlash masalalari.

13. Xodimlar attestatsiyasini olib borishning zarurligi nimada?

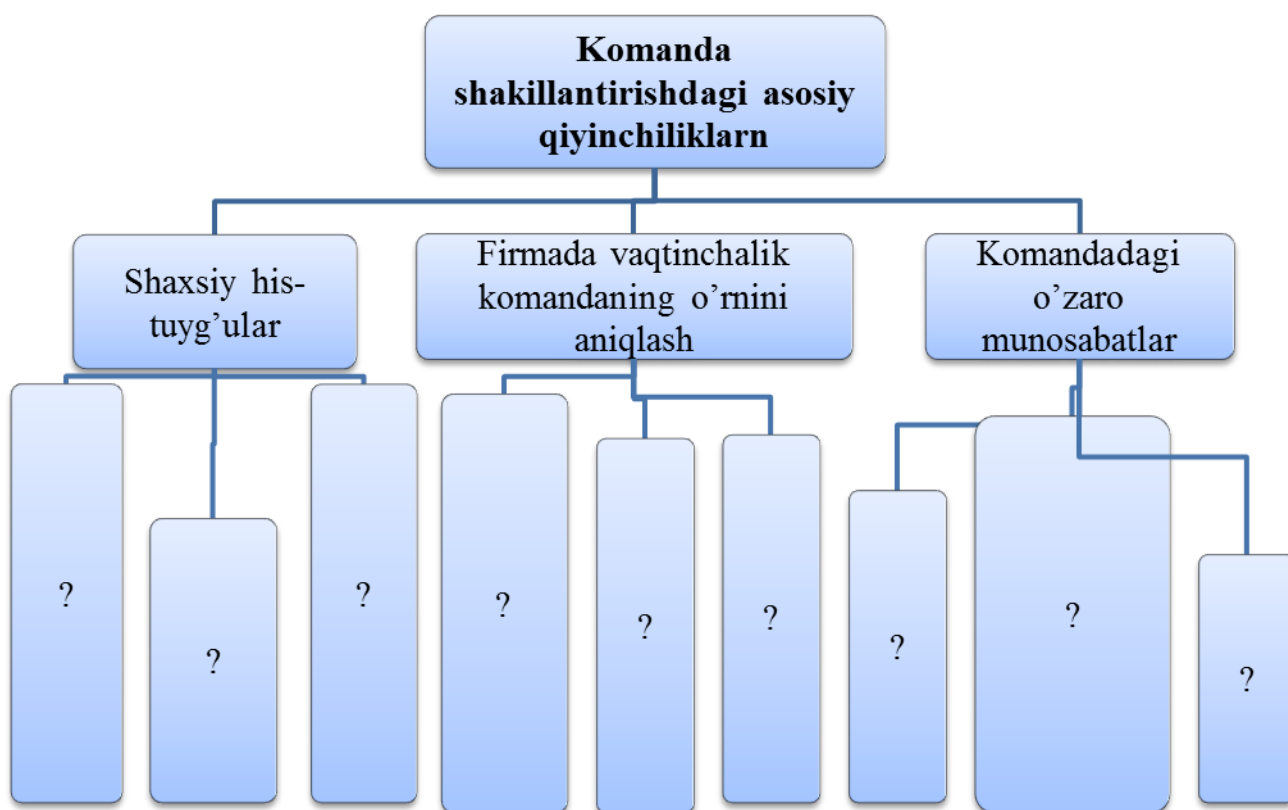
14. Mehnat resurslari nima va uni shakllantirish deganda nimani tushunasiz?

15. Rahbarlik san'ati, tajribasi va mahorati deganda nimani tushunasiz?

16. Loyiha komandasini rivojlantirishning loyiha komandasini boshqarishdagi tutgan o'rni.

11.3-topshiriq

Komanda shakllantirishdagi asosiy qiyinchiliklarni aniqlang:

11-mavzu bo'yicha test savollari:

1. Loyiha jamoasi nima?

- a. Loyihani moliyalashtiruvchi sub'ektlar.
- b. Loyihaning amalga oshirilishiga aloqador yuridik shaxslar.
- c. Loyihaning jami asosiy ishtirokchilari.
- d. Maxsus tashkiliy tuzilma bo'lib, loyiha rahbari tomonidan boshqariladi va loyihani amalga oshirish davrida shakllantiriladi.

2. Ishchi kuchi yoki mehnat bozori – bu ...

- a. Ishchi kuchiga talab bildiriluvchi bozor.
- b. Ishchi kuchi yoki mehnatning tovar shaklida taklif etiluvchi bozori.
- c. Ish kuchi oldi-sotdi kilinadigan bozor.
- d. Mehnatga yollanish uchun mavjud ortiqcha ishchi kuchi bozori.

3. Tavakkalchilikka qarshi bo'lgan inson deganda qanday insonni tushunasiz?

- a. Tavakkalchilikka borishga moyilligi yo'q insonlar tushuniladi
- b. Tavakkalchilik ular uchun og'ir sinovdek hisoblanadigan insonlar
- c. Kutiladigan daromad berilganda, tavakkalchilik bilan bog'liq natijalarga nisbatan kafolatlangan natijani ustun ko'radigan va har qanday sharoitda ham mahsulotni ishlab chiqarishni to'xtatmaydigan insonlar
- d. Ma'lum kompensatsiya bo'lgandagina tavakkalchilikka borishi mumkin bo'lgan insonlar

4. Notiqlik san'ati ijtimoiy mavqe jihatdan qaysi guruhlariga bo'linadi?

- a. Siyosiy notiqlik, akademik notiqlik, so'z notiqligi, rahbarlik notiqligi
- b. Rahbarning notiqlik san'ati bo'yicha notiqligi, oratorlik, barchani o'ziga karatish sa'nati
- c. Ijtimoiy-siyosiy notiqlik, ilmiy (akademik) notiqlik, so'z notiqligi, ijtimoiy-maishiy notiqlik, diniy notiqlik
- d. Ijtimoiy-ilmiy notiqlik, ijtimoiy-maishiy notiqlik, boshqaruv notiqligi

5. Tadbirkorning asosiy xususiyatlari nimada?

- a. Ish yuzasidan o'z majburiyatlarini boshqalarga yuklash
- b. Aniq maqsad belgilaydi, qaror qabul qilishni o'z zimmasiga oladi, tavakkalchi
- c. Rejalashtirilgan va yuqori tashkilotlar buyruqlarini so'zsiz bajaradi
- d. Raqobatchilar va ular holatini inobatsiz qoldiradi

6. Tadbirkorning o'z imidjini yaratish xususiyatlari qaysilar ?

- a. Mas'uliyatli bo'lish, o'z xatolarini tan olish, boshqalarni hurmat qilish, vaqtida o'z ishini bajarish, atrofdagilarga sabr toqatli bo'lish
- b. Ortiqcha o'ziga ishonish, xodimlarni so'zsiz bo'ysinishlarini talab qilish, o'z fikrini majburan o'tkazish
- c. Bemaslahat, mustaqil qaror qabul qilish va o'z shartlarini bajarishni talab qilish
- d. Hamma ishga aralashish va xodimlarning erkinligini cheklash

7. Boshqarish san'ati nima?

- a. Qo'l ostidagi xizmatchilar bilan juda yaxshi munosabat o'rnatish va ishlab chiqarishning eng samarali natijalarini beradigan muhitni yaratish
- b. Uzluksiz mukofatlash va nisbatan jazolash
- c. Kadrlarning malakasini oshirish va qayta tayyorlash
- d. Qo'l ostidagi xizmatchilarni rejimli o'qitish

8. Rahbar faoliyatining psixologik xususiyatlari:

- a. Tarbiyaviy-uslubiy, moddiy rag'batlantirish
- b. Moddiy rag'batlantirish
- c. Ma'muriy tashkiliy
- d. Ma'muriy-tashkiliy, tarbiyaviy-uslubiy, moddiy rag'batlantirish

9. Taktika bu – ...

- a. Uzoq muddatli maqsadlarni o'z ichiga oladi va maqsadga muvofiq yechimlarning eng yaxshilariga diqqat-e'tiborni qaratishga imkon beradi
- b. Ushbu faoliyat bilan bog'liq bo'lgan va biror-bir turdagi qaror qabul qilishda nazarga olinishi mumkin bo'lgan ma'lumot turlari kiradi
- c. Mavjud sharoitlarda qo'yilgan maqsadga erishish uchun qo'llaniladigan usullarni va yondashuvlarni o'z ichiga oladi hamda qisqa muddatli gorizontda amal qiladi
- d. Qisqa muddatni o'z ichiga oluvchi yechimlarning eng maqbul variant

10. Yangi tuzilgan korxona kapitali oz bo'lgan holda qanday yo'l tutishi mumkin?

- a. Biznesning aniq tarmog'ini tanlashi va investitsiyalarni jalb etish
- b. Uzoq muddatli qarz olish
- c. Investitsiya tavakkalchiligi maksimal darajada bo'lishi
- d. Homiylarni izlash

12-MAVZU. LOYIHANI YAKUNLASH

12.1-topshiriq

Mavzu bo'yicha quyidagi kalit so'zlar mazmunini aytib bering:

- 1. Loyiha pasporti
- 2. Loyihani ishga tushirishga tayyorlash
- 3. Uskunalarini ishga tushirish
- 4. Dastlabki sinov
- 5. Yakuniy sinov
- 6. Texnologiyalarni boshqarish
- 7. Kadrlar ta'minoti
- 8. Loyiha monitoringi
- 9. Investitsiya loyihasining qoplanishi monitoringi
- 10. Loyiha samaradorligi tahlili
- 11. Joriy ta'mirlash
- 12. Kapital ta'mirlash
- 13. Shartnomalarni yopish
- 14. Loyihadan chiqish
- 15. Texnologiyalarni almashtirish
- 16. Texnologiyalarni modernizatsiyalash
- 17. Moliyaviy hisobotlar
- 18. Foyda
- 19. Soliq to'lovlari
- 20. Hisob-kitoblar
- 21. Dividend

12.2-topshiriq

Mustaqil o'zlashtirish va o'zini tekshirish uchun savollar:

1. Loyiha pasporti nima va u loyiha hayotiyligida qanday ahamiyat kasb etadi?
2. Loyihani ishga tushirishga tayyorlash jarayoni nimalarni o'z ichiga qamrab oladi?
3. Investitsiya loyihasining hayotiylik davri qanday aniqlanadi?
4. Investitsiya loyihasida mahsulot, texnologiyalar, xom ashyo va materiallar sifati, kadrlar malakasi va kadrlar siyosati qanday ahamiyat kasb etadi?
5. Uskunalarini ishga tushirishga nimalarga e'tibor qaratish lozim?
6. Dastlabki sinov nimani anglatadi?
7. Yakuniy sinov nima uchun aalga oshiriladi?
8. Texnologiyalarni boshqarish deganda nimani tushunasiz?
9. Kadrlar ta'minoti nima va u qanday amalga oshiriladi?
10. Investitsiya loyihasida boshqaruv samaradorligining loyiha samaradorligiga ta'siri.
11. Loyiha monitoringi qanday bosqichlarda, yo'nalishlarda olib boriladi?
12. Investitsiya loyihasining qoplanishi monitoringini tushuntirib bering.
13. Loyiha samaradorligi tahlili qanday va kim tomonidan amalga oshiriladi?
14. Joriy va kapital ta'mirlashning layiha hayotiyligiga ta'siri.
15. Shartnomalarni yopish deganda nimani tushunasiz?
16. Loyihadan chiqishning mazmuni nimani anglatadi va undan keyin nima ishlar amalga oshirilishi mumkin?
17. Texnologiyalarni almashtirish nima uchun zarur va loyihani yakunlashga qanday aloqadorlik kasb etadi?
18. Texnologiyalarni modernizatsiyalashdan maqsad nima?
19. Moliyaviy hisobotlar tularini bilasizmi?
20. Foyda va uning hosil bo'lishi hamda unga ta'sir etuvchi omillar.
21. Soliq to'lovlari va majburiy to'lovlar nimalardan iborat?
22. Hisob-kitoblar deganda nimani tushunasiz?
23. Dividend nima va uning investitsiya loyihasida tutgan o'rni?

12.3-topshiriq

Investitsiya loyihasida ekspluatatsiyali sinash jarayoni nimalardan iborat bo'lishini tushuntirib bering:

Ekspluatatsiyali sinash o'z ichiga quyidagilarni oladi:

1	
2	
3	
4	
5	

12.4-topshiriq

Investitsiya loyihasi bo'yicha shartnoma tugallanishining asosiy bosqichlari nimalardan iborat bo'lishini tushuntirib bering:

Shartnoma tugallanishining asosiy bosqichlari:

1	
2	
3	
4	
5	

12-mavzu bo'yicha test savollari:

1. Marketingda bozorni o'rganish tushunchasi o'ziga nimalarni qamrab oladi?

- a. Xaridorlarning tovarlarga bo'lgan talablari, "bozor sig'imi" va raqobatchi firmalar tovarlarining tahlili.
- b. Bozordagi milliy valyuta va xalkaro valyutani sotib olish imkoniyatlari.
- c. Raqobatchilar va ishlab chiqarish imkoniyatlari tahlili.
- d. Narx-navo, talab-taklif.

2. Jadallashayotgan inflyatsiya davrida foiz stavkasi

- a. Pasayadi, chunki pul narxi pasayadi.
- b. Pasayadi, chunki bandlik darajasi pasayadi.
- c. Ko'tariladi, chunki pul narxi pasayadi.
- d. Ko'tariladi, chunki bandlik darajasi pasayadi.

3. Qaysi nazariya inflyatsiya va ishsizlikning bir vaqtda o'sa olmasligini isbotlaydi?

- a. Hozirgi zamon miqdoriy pul nazariyasi
- b. Keynscha nazariya
- c. Oqilona umidlar nazariyasi
- d. Taklif iqtisodi nazariyasi

4. Integratsiyalangan to'g'ridan-to'g'ri marketing nima?

- a. Maksimarketing.
- b. Marketing majmuasi.
- c. Reklama strategiyasi.
- d. Iste'molchilar bilan o'zaro aloqani rivojlantirish.

5. Pulning qaysi vazifasi narxning shakllanishi bilan bog'liq?

- a. Muomala vositasi.
- b. To'lov vositasi.
- c. Qiymat o'lchovi.
- d. Jamg'arma vositasi.

6. Monitoringni mazmuni qanday ma'no anglatadi?

- a. Korxonada taftish o'tkazish.

- b. Korxonani faoliyatini nazorat qilish va kuzatish.
- c. Ko'zgu.
- d. Kuzatuv.

7. Monitoringni o'tkazish zaruriyati nimada?

- a. Korxona faoliyatini tekshirish.
- b. Loyihani foydaliligini ta'minlash.
- c. Kreditni o'z vaqtida qaytarilishini ta'minlash.
- d. Investitsiya loyihalarini amalga oshirishda samaradorligini ta'minlash.

8. Monitoring kimlar tomonidan va qachon olib boriladi?

- a. Investitsiya loyihasini ta'sischilari.
- b. Qarz olgan bank mijozlari.
- c. Auditorlik kompaniyalari.
- d. Mablag' ajratgan bank.

9. Monitoringni yuritishda qanday tadbirlar ko'zda tutiladi?

- a. Ishlab chiqarish jarayonini bilishlik, loyihada nima ishlab chiqarish ko'zda tutilganligi.
- b. Loyihada nima ishlab chiqarish ko'zda tutilganligi, ishlab chiqarishning asoslanishi.
- c. Loyihani moliyalashtirish manbalarini aniqlash va uni moliyalashtirishni amalga oshirish, ishlab chiqarishning asoslanishi.
- d. Loyihani moliyalashtirish manbalarini aniqlash va uni moliyalashtirishni amalga oshirish, ishlab chiqarishning asoslanishi, ishlab chiqarish jarayonini bilishlik, loyihada nima ishlab chiqarish ko'zda tutilganligi.

10. Pul mablag'lari oqimining tarkibi nimalardan iborat?

- a. Pul kirimlaridan iborat.
- b. Pul chiqimlaridan iborat.
- c. Sof pul oqimidan iborat.
- d. Pul kirimi va chiqimidan iborat.

AMALIY MASHG'ULOTLARGA TAYYORGARLIK KO'RISH UCHUN AVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining "Chet el investitsiyalari to'g'risida"gi Qonuni, 1998 yil 30 aprel.
2. O'zbekiston Respublikasining "Chet ellik investorlar huquqlarining kafolatlari va ularni himoya qilish choralari to'g'risida"gi Qonuni, 1998 yil 30 aprel.
3. O'zbekiston Respublikasining "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi Qonuni, 2014 yil 10 dekabr.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2014 yil 7 apreldagi "O'zbekiston Respublikasida investitsiya iqlimi va ishbilarmonlik muhitini yanada takomillashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-4609-sonli Farmoni.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012 yil 10 apreldagi "To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar jalb etilishini rag'batlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 4434-sonli Farmoni.
6. Vahabov A.V., Malikov T.S. Moliya. Darslik. – T.: NOShIR, 2011. – 712 s.
7. Gershman, M.A. Innovatsionniy menedjment – M.: Market DS Korporeyshn, 2010. – 482 s.
8. Golov R.S., Baldin K.V., Perederyaev I.I. Investitsionnoe proektirovanie: Uchebnik – M.: Dashkov i K^o, 2010. - 368 s.
9. Goncharenko L. Menedjment investitsiy i innovatsiy. Uchebnik. – M.: "KNORUS", 2011 g. – 160 str.
10. Igoshin N.V. Investitsii. Organizatsiya, upravlenie i finansirovanie: Uchebnik. – M.: YuNITI-DANA, 2012. – 360 s.
11. Investitsii: istochniki i metodi finansirovaniya: ucheb. posobie /A. G. Ivasenko, Ya. I. Nikonova. - 3-e izd., pererab. i dop. -M.: Izdatelstvo «Omega-L», 2009. – 261 s.
12. Mazur I.I., Shapiro V.D., Olderogge N.G., Polkovnikov A.V. Upravlenie proektami. 6-e izdanie. – M.: OMEGA-L, 2010. – 960 s.
13. Nikolaeva I.P. Investitsii. Uchebnik. – M.: Dashkov i K, 2013. – 256 s.
14. Nosirov E. I., Mamatov B. S., Shoislomova N. K., Sharifxodjaeva K. U. Investitsiya risklarini boshkarish. O'quv qo'llanma. – T.: Fan va texnologiya, 2011. – 148 b.

15. Mamatov B.S., Xo'jamqulov D.Yu., Nurbekov O.Sh. Investitsiyalarni tashkil etish va moliyalashtirish. Darslik. Toshkent moliya instituti. – T.: IQTISOD-MOLIYA, 2014. – 608 b.

16. Toshov O. Investitsion faoliyatni moliyalashtirishni takomillashtirish. Monografiya. – T.: Akademnashr, 2012. – 168 b.

17. Upravlenie proektami: uchebnik. / Balashov A.I., Rogova E.M., Tixonova M.V., Tkachenko E.A. Pod red. E.M.Rogovoy. – M.: Yuray, 2013. – 282 s.

18. Chernyakov V.Z. Upravlenie investitsionnimi proektami. Uchebnoe posobie. – M.: YuNITI-DANA, 2012. – 351 s.

19. Qosimova D. Menejment nazariyasi. Darslik. – T.: TAFAKKUR BO'TONI, 2011. – 336 b.

Internet saytlari:

www.lex.uz	-O'zbekiston Respublikasi Qonun hujatlari ma'lumotlari milliy bazasi sayti
www.mineconomy.uz	-O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot vazirligi sayti
www.mf.uz	-O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi sayti
www.cbu.uz	-O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki sayti
www.soliq.uz	-O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi sayti
www.stat.uz	-O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi sayti
www.gov.uz	-O'zbekiston Respublikasi Hukumat portali
www.uza.uz	-O'zbekiston Milliy axborot agentligi sayti

